

Cultuur

■ Economie

■ Jeugd

■ Milieu

■ Opvang en zorg

■ Over de grens

■ Recreatie

■ Sociaal

■ Wonen

Stut Theater

Hennie Wiersma / Harry Broekman

Introductie

In 1976 willen vrouwen uit de Utrechtse wijk Pijlsweerd het vierjarig bestaan van hun huurcomité vieren met een toneelstuk, dat over hun acties gaat. Een comitélid, Hennie de Jong komt daarvoor terecht bij Jos Bours, dramaturg aan de toenmalige Academie voor Expressie en Marlies Hautvast, docente drama en werkend in een vormingscentrum voor jongeren. De comitéleden vertellen over de buurt op zo'n levendige manier dat de professionals voorstellen: "Wij moeten dat niet spelen, dat moeten jullie zelf spelen." Dit gebeurt en met zo'n groot succes, dat een jaar later de mensen uit die buurt opnieuw een toneelstuk maakten.

Zo is een troupe ontstaan. Ineke van Adrichem, Frans Blom, Peter van der Hoek, Ruth van Koesveld en Carel Meyer vormden de Toneelbegeleidingsgroep Stut. Stut is een buurttoneelvoorziening, die theater maakt met mensen uit (arbeiders-)buurten. Het gaat om theaterproducties waarin de bewoners hun leven in de wijk tot uitdrukking brengen.

Internationaal heet dit Community Theatre. Destijds was echter niemand in Nederland op die manier bezig. Je had wel politiek theater en vormingstoneel, maar dat werd altijd gespeeld door professionele acteurs. Er was geen enkel initiatief waar de bewoners de hoofdpersonen zijn en spelen vanuit eigen ervaring. We spreken over de jaren '60-'70, dat is de periode waarin de initiatiefnemers opgroeiden en studeerden. Dat was een politiek zeer actieve tijd. Oorlog in Vietnam, bezettingen van scholen en universiteit, alom werden er fabrieken gesloten, waardoor arbeiders afgedankt werden. Marlies Hautvast werkte in een vormingscentrum voor werkende jongeren en was betrokken bij een film over aan de kant gezette Limburgse kompels. In de buurt waar ze woonde viel het haar ook op hoe intens en levendig de bewoners zich door de tegenstrijdigheden van het leven van alledag wisten te bewegen. Hun taal en lichaamsuitdrukkingen: ze ontdekte daar de theatrale kwaliteiten en mogelijkheden van. Haar drijfkracht is de wil tot een betere wereld gekoppeld aan de lust in theater de talenten van de buurtbewoners te ontwikkelen. Zij wilde de mensen zelf aan het woord laten over de ingrijpende veranderingen in hun bestaan. Zij wilde die mensen een middel in handen geven om hun eigen leven tot uitdrukking te brengen. Niet dat daarmee de maatschappij zou veranderen. Wel kun je zo op toneel bij het gevoel van mensen komen; dat is soms zinniger dan de zoveelste standpuntendiscussie.

Burgers worden zo producenten van hun eigen cultuur. Utrechts subsidiegeld wordt zo gebruikt om theatrale middelen in te zetten voor een categorie bewoners die in de media nauwelijks hun verhaal kwijt kunnen. "Het verhaal van binnenuit" komt op de planken.

Als Stut dat verhaal opvoert, ontstaat er intensief en spontaan communicatie met mensen in de zaal. In de praktijk blijkt dat bij dit type theater je artistieke ambities kunt realiseren zonder daarmee het verhaal af te nemen van de mensen die het spelen, de wijkbewoners. De dramaturgie heeft als bijkomend effect dat er ook op beleidsniveau meer aandacht komt voor die wijken.

Initiatiefnemers en vrijwilligers

De bewoners uit oude en nieuwe Utrechtse volkswijken die bij Stut theater maken, betreffen laaggeschoolde mannen en vrouwen van alle leeftijden en nationaliteiten. Stut werft deze mensen niet op de noemer amateurtoneel, maar op hun inzet om levenservaringen te vertalen naar een theatervorm. Stut wil mensen op hun eigenheid aanspreken en die laten communiceren met buurtgenoten. Stut werkt niet met één vaste groep bewoners. Het aantal spelers varieert van minimaal 3, naar enkele dozijnen

Na het 10-jarig bestaan wilde Stut een stap verder zetten. Niet steeds meer op een nulpunt beginnen door de vraag de buurt in te gooien: "Wat zullen we als onderwerp kiezen?" Stut ging de thema's die er leven in een wijk benoemen en daarop mensen mobiliseren.

Voorstellingen werden zo meer themagebonden en vrijwilligers werden gericht uitgenodigd vanuit hun ervaring met dat thema.

Voordeel van deze werkwijze is, dat je met een groep meer de diepte in kunt. Dat bleek winst, want je merkt dat bewoners over het thema heel veel te vertellen hebben.

Zo'n thema was onder meer de WAO. WAO was een hot item, want mensen werden niet ontslagen maar via een glibberige weg de WAO ingedrukt. Ze maakten een productie met mensen uit een staalfabriek, de bouw en de schoonmaak. Stut ging hierna vaker specifieke groepen in de samenleving opzoeken om voor hen te spelen.

Daarnaast veranderden de wijken, ze werden kleurrijker. Tot dan toe speelde Stut alleen met Nederlandse autochtone buurtbewoners. Die mensen hadden zorgen over de veranderingen in hun wijk. In de toneelgroepen werd de migratie steeds meer onderwerp van gesprek en niet altijd op de leukste manier. Stut wilde die problematiek niet exclusief spelen met Nederlandse bewoners, doch met de nieuwkomers erbij.

Hoe echter de buitenlanders erbij betrekken? Het bleef een aanhoudende zorg. De doorbraak ontstond toen contact werd opgenomen met Antoinette Arts, opbouwster in Kanaleneiland. Zij begeleidde een werkgroep sociale veiligheid, alsook een Marokkaanse koffieochtend, een Turkse theemiddag en een Hollandse kaartochtend. Vanuit die verschillende hoeken kwamen alle verhalen bijeen en bleek dat iedereen elkaar van alles de schuld gaf. Antoinette Arts vroeg de vrouwen in een gezamenlijke groep te gaan zitten om in die groep te gaan praten over de dingen die hen bezig hielden, zodat ze op den duur met elkaar een toneelstuk erover konden maken.

Dat lukte.

Het blijft echter moeilijk. Marokkaanse vrouwen zijn niet makkelijk naar het toneel te krijgen. Wel als publiek in de zaal, gaandeweg juist met hun man, maar ze kennen het toneelpodium niet als vorm. Dat is voor hen onbekend, bestaat vaak in hun leven niet. Je bent eigenlijk een hoer als je

zo laat zien, is de gedachtegang bij veel vrouwen van Marokkaanse afkomst in de Utrechtse arbeiderswijken. Turkse vrouwen staan meer open, maar bij Marokkaanse blijft het moeilijk. Om het toneelproject toch succesvol te laten zijn, worden door heel Utrecht gesprekken gevoerd met groepen als Turks Ouderen comité, Marokkaanse Ouderraad, bewonersorganisaties en buurtopbouwwerkers. De verschillende nationaliteiten zie je terug in de zaal, want de mensen komen om “hun” spelers te zien.

Profijtgroepen

Een ontwikkeling van de laatste jaren is dat we niet alleen buurtbewoners in de zaal hebben zitten, maar ook functionarissen van instanties die in de buurt werken. Bijvoorbeeld bij “Krulletjes”, een stuk gespeeld met Turkse en Marokkaanse VMBO leerlingen, zaten in de zaal ook mensen van de GGD, jeugdhulpverlening, scholen, jongerencentra, wijkbureaus en de politie. Politieagenten speelden ook mee in het toneelstuk. Het kostte veel energie hen erbij te houden, maar het bleek nuttig. Op deze manier leren functionarissen en bewoners elkaar op een andere manier kennen. De politie in Utrecht maakt ook steeds meer gebruik van het middel theater bij haar voorlichting.

Draagvlak

Stut heeft altijd actief gelobbyd bij politici en ambtenaren. Stut nodigt hen uit naar voorstellingen te

Cultuur

Tranen in de regen - over opvoeding

komen, dat werkt enthousiasmerend. Belangrijke steunpilaren door de jaren heen: Hoofd culturele zaken bij de gemeente, Hennie van Tilburg en zijn medewerker Martha ter Stegge.

Nora Rozemond van de Stichting Kunstzinnige Vorming kent Stut van begin af aan en heeft de troupe met raad en daad bijgestaan. Voor betrokkenheid van vooral allochtone bewoners (met name vrouwen) heeft opbouwwerkster Antoinette Arts van Kanaleneiland gezorgd.

Er zijn maar weinig mensen op niveau, die zich in dit type theater verdiepen. Daarom is voor Stut van bijzonder belang Eugene van Erven. Hij werkt in Utrecht aan de Universiteit en doet onderzoek naar community theatre, film en boek. Stut zit in zijn netwerk, naast groepen uit Latijns America, de Filipijnen, Costa Rica en Kenia. Stut heeft de uitwisseling tussen beoefenaars van community theatre actief bevordert. Dat geeft waardering en kader aan dit soort werk.

Stut heeft altijd medewerking gehad van de voormalige PSP, maar die had geen macht in Utrecht. Binnen de PvdA was de toenmalige wethouder van Financien Van Lith de Jeude, (huidig burgemeester van Deventer) belangrijk voor de subsidietoekenning. Hij kwam kijken en vond ook dat Stut vanuit de portefeuille Cultuur gesteund moest worden. Dat was en is nog altijd niet vanzelfsprekend. Stut wordt vaak in het hokje van welzijnswerk geplaatst. In de politiek blijkt de opvatting hardnekkig, dat als

je met de mensen in de achterstandswijken werkt, je feitelijk met welzijn bezig bent.

Een principieel standpunt van Stut is, dat zij beoordeeld wil worden op theater maken. Theater heeft een eigenstandige culturele functie. De betekenis mag niet verengd worden tot voorlichtingsinstrument of opvoedingsmiddel. Het is geen welzijnswerk. Het kan wel het welzijn van mensen bevorderen, maar dat is niet het uitgangspunt. Hoewel Stut dus zeer professioneel met theater maken bezig is, wordt gesteld: "kan het niet wat goedkoper, met Melkertbanen bijvoorbeeld?" Het antwoord van Stut luidt: "Waarom zou je bij dit soort theater werken met mensen in een Melkertbaan? Omdat de bewoners van deze wijken wel met wat minder zouden kunnen? Dat is toch absurd?"

Begeleiding en Werkwijze

Stut haakt in op dingen waar de mensen mee bezig zijn. Om zo verbanden en initiatieven die al in de samenleving zitten, bespreekbaar te maken; opdat de onderlinge beeldvorming gaandeweg verbetert.

De regisseur leidt de bijeenkomsten met de aspirant-spelers, de schrijver is aanwezig en noteert uitspraken. Er loopt altijd een tape mee. Zo leert de schrijver de karakters, de houdingen en de taaleigenheden van de spelers kennen. Zo kan hij de rollen straks naar de mensen toe schrijven. Dan is de afstand tussen de rol en de persoon heel klein en dat is belangrijk voor mensen zonder toneelopleiding. De schrijver bewerkt in dramatisch opzicht de ervaringen.

De afgelopen drie jaren zijn bijvoorbeeld stukken gemaakt met Turkse, Nederlandse en Marokkaanse ouders (Tranen in de Regen, 1997). Voorts een stuk over de geschiedenis van de Fruitbuurt en een over de Zeven Steegjes met bewoners uit deze typisch oude volksbuurtjes. Voorts speelde Stut een stuk over liefde op leeftijd met bewoners uit Sterrenwijk en Ondiep (Liefde 1999), een stuk over de problemen van veel jonge Marokkanen om op het goede pad te blijven (Zonen van de Maghreb, 1999).

Succes

Het succes van dit werk is niet alleen gebaseerd op de manier waarop mensen aangesproken worden om met hun ervaringen te werken. Ook de contacten die Stut heeft opgebouwd in de wijken zijn van groot belang. Wanneer Stut in buurthuizen of andere instellingen optreedt, is er meer aan vooraf gegaan dan alleen een affiche ophangen. De echte werving van bezoekers gebeurt door persoonlijke contacten in de buurt met alle groepen. Als een voorstelling uitkomt, dan vindt een première van

Eigenheid als bron

" Wanneer je met mensen gaat werken vanuit hun levenservaring, dan bouwen zij van daaruit ook een analyse op, veel intuïtiever, maar wel degelijk een analyse hoe dingen in elkaar zitten. We hebben afgeleerd, dat je hun iets te leren hebt op dat gebied. Wel op gebied van theater maken, niet van: je moet je levenservaring op een juiste manier interpreteren.

Wij moesten leren luisteren en de juiste vragen leren stellen, dat is ook moeilijk voor mensen die gestudeerd hebben. "... " Gesprekken over thema's zoals opvoedingsproblemen kunnen snel ontaarden in discussies over 'de juiste aanpak', waarbij mensen standpunten ventileren. Wij proberen nu juist te ontsnappen aan zo'n niet-dynamische benadering. Ervaringen zichtbaar maken en met elkaar delen, dat is waar we in deze fase op uit zijn. Wat voor ervaringen zitten er verborgen achter een standpunt? Soms samen, soms apart, we letten nog steeds op de passende mix van allochtoon en autochtoon. Buitenlanders kregen jaren geleden plots veel aandacht, je ving heel makkelijk subsidie. We hebben echter voortdurend gezegd, we moeten de autochtone groep blijven bedienen, want dat is juist de groep, waar de aandacht van afgehaald is. Zij voelen dat zij op een zijspoor gezet worden en kunnen daarom rare dingen gaan doen. Mogelijk sluiten zij zich op, willen met niemand meer contact of komen slechts negatief naar buiten. "

drie dagen plaats in Utrecht. Een uitgebreid bestand van personen en organisaties ontvangt mail; ook de pers wordt ingeschakeld.

Zo heeft Stut Theater een dubbele kwaliteit ontwikkeld: de contacten met buurten en bewoners enerzijds en anderzijds de artistieke vertaling van die contacten in aansprekende toneelproducties.

In het kader van het Grote Steden Beleid zou, volgens Stut, iedere wijk zijn buurttheater moeten hebben.

In de toekomst wil Stut internationaal de contacten rond community theatre verder uitbouwen en de ervaringen van Stut verder overdragen op jonge theatermensen.

Organisatie

Rond 1994 was er intern debat bij Stut. Er was een groep mensen die er een meer exclusieve toneelgroep van wilden maken. Zij verloren het pleit. De andere groep met daarin ook de initiatiefnemers, blijft trouw aan de oorspronkelijke uitgangspunten. Dit leidde tot een breuk binnen de groep.

De huidige rechtspersoon is een stichting. Het gaat er thans meer hiërarchisch en formeler dan vroeger aan toe. Frans de Vette (zakelijke leiding) en Marlies Hautvast (artistieke leiding en regie) vormen de directie. De overige taken worden ingevuld door: Jos Bours (teksten en dramaturgie), Elsbeth Reijmers (acquisitie en publiciteit), Ingeborg Hornsveld, Tecla Hobby en Donna Risa (regie), Nanda Coppens en Bart Heijnemans (techniek), aangevuld met Wilco Boekhorst als stagiair.

Financiën

In de beginjaren werkten de leden van de troupe onbetaald. De mensen van Stut studeerden en/of bekostigden hun levensonderhoud met parttime baantjes. Zo schiepen zij de mogelijkheid om aan dit type toneel te werken. Drie jaar na de oprichting vindt de theatergroep, dat hetgeen zij te bieden hebben professioneel gemaakt moet worden.

De subsidieaanvragen worden naar een aantal plekken gestuurd: waaronder het Ministerie van CRM. Per 1 januari 1980, verkrijgt de groep voor een periode van 3 jaar f 60.000,- p.j. experimentensubsidie. Na wederom 3 jaar beschouwt het

Ministerie het experiment als geslaagd. De gemeente Utrecht wordt geacht de subsidiëring over te nemen, maar aarzelt daarover. De beslissende raadsvergadering wordt bezocht door 80 spelers. Met succes, er wordt f 100.000, – voor een jaar toegekend. Aanvankelijk zou het geld ondergebracht worden bij de Stichting Kunstzinnige Vorming. Echter, wederom na actie, verkrijgt en behoudt Stut zelfstandig de subsidie. Het budget bestaat thans uit diverse jaarlijkse subsidies:

- Structurele subsidie Gemeente Utrecht: € 321.750;
- Ministerie van OC&W: € 49.500;
- Incidentele subsidies;
- Bijdragen in de dagkosten bij optreden. Betaald moet worden voor een touringcar voor spelers en de apparatuur. Deze zijn in de begroting om-niet verwerkt.

De spelers worden niet betaald, dus de uitkoopkosten kunnen redelijk laag blijven. Ook vanwege de subsidies wordt niet commercieel gewerkt en dat wil Stut ook niet: dan worden niet de mensen bereikt die zij willen bereiken. De entree voor de voorstellingen bedraagt meestal niet meer dan € 2,50.

Ontwikkeling en toekomst

Stut geeft workshops en leidt regisseurs op. Uitwisseling van ervaringen, in binnen- en buitenland, is een belangrijk aandachtsveld. Bij het 20 jarig bestaan werd een congres georganiseerd zowel voor binnenlandse als buitenlandse gasten. Bij het 25 jarig zal Stut opnieuw landelijk bekendheid geven aan het belang van dit type theater.

Informatie

STUT Theater
Lange Lauwersstraat 69
3512 VH Utrecht
(030) 231 18 01

Contactpersoon Elsbeth Reijmers

website www.stut.nl

Lokale omroep Boschtion

Jeroen Flamman

Introductie

Boschtion is de lokale omroep van 's-Hertogenbosch en verzorgt in die regio de nieuwsvoorziening via radio, televisie, text-tv en internet. Boschtion FM zendt 24 uur per dag uit. Met behulp van een geautomatiseerd systeem wordt 's nachts non-stop uitgezonden, terwijl overdag en 's avonds voornamelijk live uitzendingen worden gemaakt. Alle uitzendingen hebben als doel: het informeren en vermaken van het publiek in en rond 's-Hertogenbosch. De omroep is onderdeel van het publieke bestel.

De lokale omroep is ontstaan vanuit de behoefte actuele lokale informatie te verzamelen en te verspreiden, en vanuit een persoonlijke interesse met radio bezig te zijn. Zo'n vijftien jaar geleden vormde zich een klein clubje mensen dat vanuit hun hobby radio wilde gaan maken. Vanwege het negenhonderdjarig bestaan van Den Bosch streek de KRO neer in de stad om vanuit een tijdelijke studio speciale uitzendingen te verzorgen. Een deel van de tijd kon het hobbyclubje de studio gebruiken om radio te maken. Na het afbouwen van de studio richtte het clubje een noodkeet in om van daaruit de uitzendingen voort te zetten. Dat was nog in de tijd dat er op exact het juiste tijdstip in een kastje aan de straat een schakelaar moest worden omgezet om 'in te prikken' op het net. Iedereen nam deel op vrijwillige basis, iedereen bracht eigen spullen en apparatuur in. Er ontstond een stichting, de Bossche Lokale Omroep Stichting (BLOS) met zogenaamde 'tientjes-leden', die periodiek voorzien werden van een eigen blad, 'Signaal'. Er werd opstartgeld van de gemeente ontvangen en al vrij snel kon de BLOS zich verder professionaliseren. Maar de noodkeet moest verdwijnen. Na enige tijd kreeg de stichting een oud schoolgebouw toegewezen, waarin ze tijdelijk als anti-kraak wacht de activiteiten voort konden zetten. Het gebouw moest opgeknapt en verbouwd worden, en omdat daar geen geld voor was, werd het televisieprogramma 'De Uitdaging' aangeschreven. Angela Groothuizen en consorten kwamen naar Den Bosch en ze kreeg het met haar programma voor elkaar om voldoende bijdragen van omstanders en bedrijven te verzamelen opdat de verbouwing door kon gaan. De oude gymzaal werd een TV-studio,

het theater schonk een hoeveelheid stoeltjes, en sindsdien kon de BLOS ook live tv-programma's gaan uitzenden.

Maar financieel liepen de zaken slecht, zo slechts zelfs dat in 1996 de BLOS failliet verklaard moest worden. In diezelfde periode gingen in het kader van gemeentelijke herindeling de gemeenten Rosmalen en Den Bosch samen. De Rosmalense Omroep Stichting (ROS) nam de activa van de BLOS over waarna de stations op de oorspronkelijke frequenties en onder de van oudsher bekende namen hun uitzendingen konden voortzetten. Vanaf 1 september, toen ook een nieuwe programmering inging, deden ze dat onder de gezamenlijk naam Boschtion.

Omstreeks 2000 ontstond een nieuwe organisatorische en financiële dip. Conflicten en stammenstrijd als gevolg van de fusie (ROS-ers versus BLOS-ers, televisie versus radio, vrijwilligers versus betaalde krachten) zorgden ervoor dat een nieuw faillissement op de loer lag. De directeur verliet Boschtion en een aantal weken lag de omroep stil. Er werd een interim aangewezen, Albert Jan Struik, die een verlaten kantoor aantrof met letterlijk een dikke laag stof. Sindsdien is alles op alles gezet de omroep weer draaiende te krijgen. En in ongeveer anderhalf jaar tijd heeft Boschtion een behoorlijk stabiele financiële ruggengraat gekregen.

Vrijwilligers

De omroep heeft van oorsprong gewerkt met een zeer grote groep vrijwilligers naast een klein clubje betaalde krachten. Vrijwilligers dienen zich aan uit liefhebberij, om sociale contacten op te doen, om te leren als opstap naar betaald werk en vanuit ideëel oogpunt. Voor vrijwilligers bestaat de ruimte om zelf invulling te geven aan de werkzaamheden; mensen met een idee voor een programma (onderdeel) kunnen dit meestal uitproberen. Voorheen was vrijwel iedereen welkom als vrijwilliger; er was altijd wel een klusje dat gedaan kon worden. Tegenwoordig worden nog steeds geen strenge selectiecriteria gehanteerd, maar in een persoonlijk gesprek wordt met name gekeken of iemand past in het team en bepaalde werkzaamheden en/of verantwoordelijkheden aankan. Volgens Struik is de scheiding tussen betaald en

vrijwilligerswerk een van de oorzaken geweest van de telooorgang en financieële malaise. Hij heeft daar dan ook de bezem doorgehaald, en gezocht naar een vorm die meer rendement op zou leveren. De huidige formule is een mengvorm tussen vrijwillig en betaald werk, alsook het combineren van taken. Zoveel mogelijk mensen krijgen betaald, maar iedere betaalde kracht verricht ook vrijwillig werkzaamheden, directeur inclusief. Iemand krijgt voor het ene project betaald, en doet een ander project vrijwillig. Zo wordt recht gedaan aan de motieven van mensen om bij Boschtion te werken, blijven ze ruimte houden voor eigen invullingen, maar is de verantwoordelijkheid en betrokkenheid groter en kunnen duidelijke taakverdelingen worden gemaakt. Tegenwoordig zijn er zo'n 40 mensen actief bij Boschtion. Niemand verricht alleen betaald werk en slechts enkelen, met name de ouderen en al jarenlang betrokkenen, zijn volledig vrijwilliger.

Aan actieve werving van nieuwe krachten wordt zo min mogelijk gedaan, omdat dit een verkeerde profilering van Boschtion naar buiten toe teweegbrengt. Nieuwe plaatsen worden zoveel mogelijk intern opgevuld, via het eigen netwerk en via de eigen media.

Profijtgroepen & draagvlak

Boschtion wil informeren en vermaken, en richt zich daarbij met een pluriforme programmering in principe op alle inwoners van Den Bosch en omstreken. Met Boschtion worden zoveel mogelijk maatschappelijke groeperingen bereikt. De naamsbekendheid onder de doelgroepen is groot en cijfers laten zien dat er een bereik van zo'n 55% is. De alternatieven voor het verspreiden van lokale informatie zijn dan ook gering: de krant, huis aan huis bladen en enkele internetsites.

Vanuit de gemeente wordt geen structurele subsidie verstrekt. Er waren opstartgelden en afbouw-gelden, die Boschtion tot ongeveer acht jaar heeft weten te rekken. Tegenwoordige inkomsten worden via reclamegelden verworven. Bedrijven maken dan ook graag en veelvuldig gebruik van de doelgroepgerichte reclamemogelijkheden die Boschtion hen biedt.

Onder de vooral oudere ambtenaren, die de lokale omroep nog uit de beginperiode kennen, bestaat een beeld van Boschtion als amateurclubje. Raadslieden en wethouders daarentegen zien het belang in de lokale omroep, om zichzelf onder de bevolking te profileren en te gebruiken voor politieke doeleinden.

Ook lokale verenigingen en instellingen maken gebruik van Boschtion, om leden te werven en activiteiten aan te kondigen.

Met radio-uitzendingen (Radiopoppodium) worden lokale en regionale popgroepen en artiesten een podium geboden zichzelf te presenteren. Via de contacten met ondersteunende instellingen als het popcollectief en Stichting Brabantpop worden lokale bands benaderd. Hoewel het in de beginperiode veel moeite heeft gekost bands te overtuigen dat een lokale omroep een rol kon spelen bij de promotie van hun muziek, komt er tegenwoordig steeds meer muziek materiaal binnen, en worden er veel interviews en af en toe ook live sessies gehouden. Het bereik hiervan strekt zich inmiddels uit tot bands in Rotterdam, Den Haag en zelfs in Leeuwarden.

Begeleiding

Van begeleiding in de opstart en latere doorstart van de omroep is nooit sprake geweest. Het vallen en opstaan van de omroep illustreert dat. In Nederland bestaan inmiddels vele lokale omroepen, ieder met een eigen geschiedenis en ontwikkeling. De BLOS is voor velen daarvan een soort voorganger geweest die als voorbeeld heeft gediend. Tegenwoordig komen omroepen van ongeveer gelijke omvang nog steeds bij Boschtion langs om informatie en ervaringen uit te wisselen. Boschtion heeft als lokale omroep en onderdeel van het publieke bestel te maken met de Mediawet. Van daaruit worden belangen behartigd door de Organisatie Lokale Omroepen in Nederland (OLON). Zij geeft adviezen en representeert de lokale omroepen in overlegstructuren.

Werkwijze & organisatie

Boschtion heeft de stichtingsvorm, wat bepaald is door de Mediawet. Beleid en besluitvorming ligt formeel in handen van het bestuur, bestaande uit een voorzitter, penningmeester, secretaris en woordvoerder. De directeur concretiseert het vastgestelde beleid en coördineert de dagelijkse gang van zaken; in de praktijk zijn deze verantwoordelijkheden gedelegeerd naar de verschillende groepen: radio, televisie en redactie.

Omdat Boschtion formeel een publieke omroep is, moet de programma-inhoud formeel vastgesteld worden door een raad, bestaande uit representanten uit alle geledingen van de samenleving. Samenstelling daarvan wordt door Boschtion voorgedragen aan de gemeenteraad die goed- of afkeurt. Deze raad van representanten komt vier maal per jaar bijeen en bepaalt officieel het programmabeleid. Maar tot op heden functioneert zij niet goed, overigens bij meerdere omroepen, vanwege moeizame communicatie en slechte opkomst. Sommige omroepen laten bestuur en raad van representanten dan ook samenvoegen.

Veel programma's komen tot stand door middel van coproducties met informatieaanbieders. Met de ziekenomroep worden mensen en materieel uitgewisseld, er wordt samengewerkt met audiovisuele producenten en informeel wordt contact onderhouden met andere stations van gelijke omvang. Qua leidinggevende stijl heerst er een losse, open cultuur; er wordt veel ruimte geboden voor eigen ideeën en invullingen, echter alleen zolang dit past binnen de doelstelling van Boschtion en het tot resultaten leidt. Deadlines worden strak gehanteerd, maar daadwerkelijke consequenties aan het niet nakomen daarvan zijn er niet. Dit vergt veel van de interne communicatie: er is ontzettend veel tijd en energie nodig om mensen aan te sturen en betrokken te houden. Aan externe communicatie en P.R. wordt bijna niets gedaan. Na de crisisperiode van Boschtion heeft de omroep vele negatieve publiciteit over zich heen gehad, wat het imago en de goodwill geen goed heeft gedaan. Er is grote behoefte aan investering in de P.R.: het draagt bij aan het imago, levert meer kijkers op en meer kijkers zorgt voor meer advertenties; maar het ontbreekt aan de mankracht om daar structureel aandacht aan te geven.

Financiën

De directeur legt de jaarlijkse begroting voor aan het bestuur, die deze vaststelt. Vervolgens werkt de directeur conform begroting, in wekelijks overleg met de penningmeester, eindigend met balans en resultatenrekening, uiteindelijk vastgesteld door een accountant. De omvang van de jaarlijkse exploitatie bedraagt ongeveer driehonderdduizend euro. Grootste bron van inkomsten zijn de reclame-opbrengsten, goed voor bijna tweederde van de begroting. Daarnaast worden inkomsten verworven door middel van coproducties, (materiële) sponsoring, kleine projectsubsidies en de voormalige omroepbijdrage voor lokale stations (ongeveer een euro per huishouden). De coproducties worden beschouwd als grootste groeimogelijkheid. Belangrijkste kostenposten zijn de personeelslasten, die bijna 90% van het totaal beslaan. Voorts zijn structurele kosten de rechten die aan BUMA-STEMRA betaald moeten worden en de lasten voor het materieel. Lange tijd zijn de financiën het grootste knelpunt voor de omroep geweest; er werd niet serieus en

structureel gewerkt aan het werven van reclame-inkomsten, wat leidde tot een tonnengroot verlies in 1999 en 2000. Met de huidige inkomsten en activiteiten ten behoeve van reclamewerving wordt verwacht in 2003 een omzet van een miljoen te halen.

Ontwikkeling en toekomst

Na een grote crisis begint Boschtion langzaam weer omhoog te krabbelen en met name een financieel gezonde basis te krijgen. De fusie van de twee kleine lokale stations is uiteindelijk de grootste bottleneck geweest; het werd een organisatorisch rommeltje, enkele individuele belangen voerden de boventoon, conflicten en stammenstrijd zorgden voor veel onrust en vooral het niet serieus, structureel en actief werven van reclame-inkomsten deed de omroep bijna de das om.

Met een verwachte omzet van een miljoen in 2003, een structurele aanpak van externe communicatie en P.R. en een personeelsbeleid dat naar mengvormen tussen vrijwillig en betaald werk zoekt, kan Boschtion zich inmiddels weer meten met de middelgrote lokale omroepen van Nederland. Het organisatiebeleid is gebaseerd op de gedachte dat er geld verdiend moet worden om programma's te kunnen maken, en niet andersom. Individuele doelstellingen en motieven van vrijwilligers worden ten dienste gesteld van de belangen en doelen van de organisatie, opdat wildgroei voorkomen wordt.

Informatie

Stichting Boschtion
Albert Jan Struik (directeur)
Gestelseweg 2B
Postbus 11040
5200 EA 's-Hertogenbosch
Tel. (073) 644 11 55
E-mail boschtion@home.nl
Website www.boschtion.nl

OLON
Postbus 441
6500 AK Nijmegen
Tel.: (024) 360 12 22
E-mail buro@olon.nl
Website www.olon.nl

Stichting Perdu

Jeroen Flamman

Introductie

Perdu is ontstaan in Antwerpen, 1984, als klein antiquarisch boekhandeltje 'De Verloren Tijd', in het leven geroepen door Chris Keulemans met een erfenis van fl.50.000,-. Behoefte was werk te maken van een grote interesse voor literatuur en poëzie.

De zaak draaide niet goed en binnen twee jaar werd de boel bijeengeraapt en verscheept naar Amsterdam, stad der kansen, voor een nieuwe start. In De Pijp kon De Verloren Tijd wat vastere voet aan de grond krijgen, er werden boeken verkocht en af en toe een avond georganiseerd. Maar specialisatie was nodig om het hoofd boven water te houden; de concurrentie nam toe, nieuwe antiquariaten doken overal in de stad op, en geleidelijk aan heeft dat De Verloren Tijd gevormd tot wat het sinds 1994 en nog steeds is: Een stichting, met een gespecialiseerde poëzieboekhandel, een kleine uitgeverij, een bescheiden tijdschrift en met de Avonden een structureel aanbod aan georganiseerde literatuursessies als podium voor onderbelichte auteurs. En een nieuwe naam: Stichting Perdu.

Drijfkracht voor het overleven is altijd de passie voor literatuur en poëzie geweest, voorheen bij Keulemans, tegenwoordig bij de grote club vrijwilligers die de stichting draaiende houdt. Geld heeft altijd een ondergeschikte rol gespeelt; het is een middel om de literaire doelen te verwezenlijken.

Initiatiefnemers en vrijwilligers

Ideële stichtingen lijken geen overlevingskans te hebben zonder gedreven kartrekker. De drijvende kracht achter Perdu is Chris Keulemans geweest, zonder wie Perdu nooit had bestaan. Al vanaf het begin werkte hij met vrijwilligers. Tegenwoordig wordt Perdu door een twintigtal vrijwilligers draaiende gehouden, met sinds januari 2002 een gesubsidieerd zakelijk leider en een WIW-er als zaalbeheerder.

De vrijwilligers zijn voornamelijk hoger opgeleide herintreders met een grote interesse voor literatuur, en studenten uit de hoek van de geesteswetenschappen en Nederlandse literatuur. Zij willen allen hun passie botvieren en de literaire wereld van binnenuit ontdekken. Veel van de vrijwilligers die actief zijn binnen Perdu komen na niet al te

lange tijd terecht bij de gevestigde uitgeverijen. Perdu fungeert wat dat betreft voor de vrijwilligers steeds meer als opstap naar betaald werk in de wereld waarin zij zich thuis voelen. Uitgeverijen zijn blij met Perdu, die in de stichting een kwalitatieve leverancier van ervaren krachten zien. Beloond worden de vrijwilligers in feite niet. Onkosten worden wel vergoed, ze krijgen een korting in het poëzieboekhandeltje en tijdens vergaderavonden is de drank gratis (waarvan soms gretig gebruik gemaakt wordt).

Onder de vrijwilligers is vrij veel verloop, vooral vlak na de zomer waarin veel studenten verkassen en uitgeverijen het nieuwe fondsseizoen ingaan. Maar Perdu hoeft niet structureel nieuwe vrijwilligers te werven; zij bieden zich meestal zelf aan. Selectiecriteria waren er in de beginperiode nauwelijks, maar worden tegenwoordig steeds strenger gehanteerd, met name voor de uitgeverij en de Avonden. Interesse voor en enige kennis van literatuur, maar vooral het vullen en nakomen van toegezegde beschikbare uren geldt als belangrijk criterium. De vrijblijvendheid voor vrijwilligers wordt steeds minder, omdat de geschiedenis heeft geleerd dat nonchalance en laksheid onder vrijwilligers Perdu wel eens de kop zouden kunnen kosten. Dat knelpunt uit zich vooral in de financiële administratie. De meeste vrijwilligers gaan gemakkelijk om met de opmaak, het bijhouden en verantwoorden van de kasgelden, waardoor het administreren voornamelijk betekent orde scheppen in een enorme chaos. Twee jaar geleden heeft dit zelfs geleid tot een ruim te late financiële verantwoording aan de gemeente, die daarom de subsidie bevroor. De 'puinhopen' die dat opleverde hebben sindsdien een hoofdrol in de dagelijkse gang van zaken gespeeld; twee bestuursleden van voor die tijd kwamen weer terug om orde op zaken te stellen, en daar wordt eigenlijk nu de laatste hand aan gelegd.

Af en toe is er sprake van botsingen onder de vrijwilligers. De uitgeverij, de Avonden en de boekhandel hebben ieder hun eigen club vrijwilligers, die soms onderling sterk van mening kunnen verschillen. Gelukkig blijft dit zich altijd op het inhoudelijke vlak afspelen, wat ondanks de spanningen ook voor een scherpte zorgt.

Profijtgroepen en draagvlak

Verschillende groepen zijn blij met het bestaan van de poëzieboekhandel, de uitgeverij en de Avonden van Perdu. Veel aankomende dichters en schrijvers wordt vanuit Perdu met de Avonden een podium geboden om hun talenten te etaleren. Vaak een belangrijke stap in hun carrière, omdat gevestigde uitgeverijen het dichters- en auteursaanbod van Perdu nauwlettend in de gaten houden en de voor hen kansrijken eruit halen. Daarnaast zien uitgeverijen in Perdu een aangename samenwerkingspartner en een goede voedingsbron voor personeel. De interesses van uitgeverijen voor Perdu wordt op verschillende fronten steeds duurzamer.

Het publiek wat op de Avonden afkomt is beperkt, maar enthousiast. Rond de veertig personen, veelal een vaste groep zeer geïnteresseerde en betrokken bezoekers; jongeren en ouderen die als sinds het begin de weg naar Perdu wisten te vinden. Ook de poëzieboekhandel heeft een klein publiek, hoewel ze over de meest gespecialiseerde collectie poëzie van Amsterdam beschikt. De winkel is erg klein en heeft beperkte openingstijden, maar de echte poëziefhebbers weten de winkel te vinden en gezamenlijk zorgen zij voor een gemiddelde dagopbrengst van zo'n tachtig euro.

Perdu heeft de laatste jaren een behoorlijk groot netwerk en goede naam opgebouwd onder uitgeverijen, auteurs en de grote en de kleinere literaire en ideële organisaties. Vanuit het oogpunt subsidie te verkrijgen en vanuit lobbymotieven heeft Perdu in 2000 zelf een structureel samenwerkingsverband opgezet, de Literaire Podia Amsterdam (LPA), tegenwoordig met vijftien omringende literaire instellingen. De grotere instellingen, zoals Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, het Goethe-Instituut en de Rode Hoed, hebben veelal vaste jaarprogramma's en weinig ruimte voor incidentele activiteiten. Ze plukken duidelijk de vruchten van deze samenwerking, aangezien Perdu juist zeer flexibel met de programmering van de Avonden om kan gaan, waardoor de instellingen extra ruimte geboden wordt incidentele en actuele activiteiten te ontplooiën. Ook de kleinere organisaties maken graag gebruik van de zaal met podium van Perdu; dat levert hen vele extra mogelijkheden op die zij zelfstandig nooit zouden kunnen bewerkstelligen.

Ook onder de gemeente Amsterdam begint Perdu vastere voet aan de grond te krijgen. Voor 1994 bestond Perdu nog niet als stichting en moest men het zonder subsidie stellen. Daarna verstreekte de gemeente incidenteel subsidies; het is pas sinds kort dat Perdu een structurele subsidie van de gemeente ontvangt, waar een zakelijk leider mee bekostigd kan worden om de zaak draaiende te houden.

Begeleiding

Van professionele begeleiding tijdens de oprichting en het vervolg is nooit sprake geweest. Perdu had de benodigde deskundigheden veelal zelf in huis of probeerde deze zich eigen te maken. Toch is er wel duidelijk een behoefte aan begeleiding en professionele inbreng. Met name waar het gaat om zaken als bestuur en beleid heeft Perdu veel kopzorgen en problemen gekend. Mede door snelle wisselingen in de bestuurssamenstelling en het vrijwilligersbestand, en een onzorgvuldige of ontbrekende overdracht van kennis en werkzaamheden moest het wiel vaak opnieuw worden uitgevonden. Twee jaar geleden leidde dat tot een volledige instorting van de organisatie, chaotische administratie, grote huurschulden en een bevrozing van de gemeentesubsidie. Oude bestuursleden kwamen weer terug om de zaak op poten te zetten; de administratie moest op orde komen, de beide redacties van de Avonden en de uitgeverij moesten weer gaan draaien, en alles moest uit de kast gehaald worden om de gemeentesubsidie te continueren. Sinds kort wordt de boekhouding dan ook uitbesteed.

Organisatie en werkwijze

Stichting Perdu heeft een viertal kernactiviteiten. Van oorsprong is het een boekhandel, gespecialiseerd in poëzie. Rechtstreekse contacten met uitgeverij leveren het assortiment op. De eigen uitgaven van Perdu worden hier verkocht en veel aankomende dichters nemen de kans om hun in eigen beheer uitgegeven bundel op de tafels van de winkel te leggen. Toen in 1994 besloten werd als Stichting verder te gaan, zodat subsidie kon worden aangevraagd, konden ook de andere activiteiten structureel worden voortgezet. Perdu organiseert de Avonden, een wekelijks aanbod aan binnenlandse en buitenlandse literaire programma's met lezingen en voordrachten. Perdu heeft in het pand de beschikking over een klein zaaltje met podium, tribune en bar; dit zaaltje wordt ook verhuurd aan andere organisaties. Veel van de activiteiten tijdens de Avonden komen tot stand via de samenwerkingsverbanden met de grotere en kleinere organisaties. Dat levert ook vaak ruilacties op; zo kan een literair tijdschrift een avond in Perdu organiseren en krijgt Perdu in ruil daarvoor gratis advertentieruimte in hun blad. Op die manier komen af en toe grote namen Perdu binnen, en biedt het Perdu mogelijkheden om op andere locaties activiteiten te ontplooiën. De derde kernactiviteit is de uitgeverij, waarvan het fonds is onderverdeeld in verschillende reeksen: vertaalde literatuur, dichtwerk en bijzondere debuten. Per jaar verschijnen drie titels; ieder redactielid neemt een titel voor zijn rekening. De vierde, maar kleinere activiteit is het uitbrengen van het poëzietijdschrift

Zanzibar, dat aan zo'n honderd abonnees wordt verstrekt.

De taakverdeling is vrij eenvoudig; iedere kernactiviteit heeft zijn eigen club vaste vrijwilligers. Er is een redactie Avonden (zes personen), een redactie uitgeverij (drie personen), een redactie Zanzibar (twee personen) en een groep boekhandelaren (acht personen). Overkoepelend zijn een zakelijk leider en een zaalbeheerder actief. De redacties van de avonden en de uitgeverij komen wekelijks bijeen en de groep boekhandelaren voert eens per twee maanden overleg. Zij dragen zelf zorg voor inhoud en organisatie van hun activiteit, en worden daarbij ondersteund door de zakelijk leider, die daarin een coördinerende rol vervult en verantwoordelijk is voor de dagelijkse gang van zaken. Formeel is de besluitvorming in handen van het stichtingsbestuur. Zij bestaat uit zes mensen en komt een keer per maand bij elkaar. Daarnaast wordt ieder half jaar een plenaire bijeenkomst gehouden, de zogenoemde Raad. In de praktijk blijkt dat eindbeslissingen daar worden genomen, hoewel dat formeel niet is vastgelegd, maar vanuit de geschiedenis zo gegroeid.

Reclame en P.R. is tot op heden behoorlijk onderbelicht gebleven. Perdu heeft een eigen website, een programmaboekje voor de Avonden, en af en toe worden advertenties in kranten en tijdschriften geplaatst. Maar het is voornamelijk de mond-tot-mond reclame die zorgt voor toestroom van geïnteresseerden in het aanbod van Perdu en in mogelijk vrijwilligerswerk.

De sfeer binnen Perdu wordt geïllustreerd door het pand waarin de stichting is gehuisvest: een oud kraakpand aan de Kloveniersburgwal, dat een chaotische, rommelige maar gepassioneerde sfeer uitstraalt. Aan creativiteit en enthousiasme geen gebrek, maar het ontbreekt aan een formele en professionele werkcultuur binnen Perdu, wat vaak uitmondt in het achter de feiten aanlopen en dwingt tot het verrichten van ad hoc werkzaamheden. Het zijn de gedrevenheid en flexibiliteit als kracht - maar tegelijk ook valkuil - voor Perdu.

Financiën

Perdu heeft de beschikking over een eigen budget. De boekhouder administreert, het bestuur bewaakt, en een accountant controleert. Het budget is opgebouwd uit de gemeentesubsidie, opbrengsten via de boekhandel, kaart- en drankverkoop bij de Avonden, verkochte werken van de uitgeverij, abonnementen op het tijdschrift en de losse zaalverhuur. Al met al kan Perdu het hoofd net boven water houden. Omdat de afhankelijkheid

van gemeentegelden groot is, staan er voor de middellange termijn plannen op stapel om ook sponsors een bijdrage te laten leveren. En om via een in het leven te roepen 'Vrienden van Perdu' donateurgelden te werven.

Het accuraat bijhouden en aanleveren van de administratieve gegevens aan de boekhouder en het zorgen voor een sluitende exploitatie blijven belangrijk aandachtspunten.

Ontwikkelingen

In de huidige vorm bestaat Stichting Perdu nu zo'n acht jaar. Mede dankzij de voorgeschiedenis heeft het vanaf die tijd een enorm netwerk opgebouwd, een grote goodwill onder organisaties en geïnteresseerden en voldoende draagvlak om verder op te bouwen. Volgens eigen zeggen de redenen voor het huidige succes. Aankomende dichters stappen via Perdu de gevestigde literaire wereld vinden, vrijwilligers hoeven nauwelijks geworven te worden en de grote uitgevers staan geregeld aan de deur voor nieuw personeel. De toezegging van een structurele gemeentesubsidie heeft het succes wat dat betreft bevestigd.

Toch blijft het een zware klus om Perdu draaiende te houden en continuïteit te waarborgen. Steeds weer komt de noodzaak van meer professionaliteit, beleid en structuur naar voren. In de toekomst moet Perdu zich daarop meer gaan richten. Men wil beleid voor de vrijwilligers gaan ontwikkelen en hen op contractbasis inzetten. Gestreefd wordt om een betaalde kracht aan te stellen voor de administratie, om een hoofdboekhandelaar als ID-baan aan te stellen en om meer structuur aan te brengen in de wijze van besluitvorming en overdracht van werkzaamheden. Financieel dient allereerst een soepel lopende administratie de continuïteit te waarborgen. Maar daarnaast wil Perdu nieuwe inkomsten gaan genereren, via sponsoring en donateurschap. De echte commerciële kant op gaan wordt gemeden, uit angst dat dit ten koste gaat van de doelstellingen. Ook inhoudelijk wil men vernieuwen, om daarmee een grotere aantrekkingskracht uit te oefenen. Gedacht wordt aan een nieuwe activiteit die literatuur en toneelmakers bij elkaar brengt, en aan het verbreden van de horizon met meer politieke en maatschappelijke thema's.

Informatie

Stichting Perdu
Sven de Graaf (zakelijk leider)
Kloveniersburgwal 86
1012 CZ Amsterdam
Tel. (020) 627 62 95
e-mail perdu@perdu.nl
website www.perdu.nl

Het Zeeuws Palet

Jeroen Flamman

Introductie

Het Zeeuws Palet is een beeldende kunstenaars vereniging. Ze is 20 jaar geleden opgericht door een aantal amateur beeldende kunstenaars uit Zeeland. Vanuit de gedachte dat mensen die op niet-beroepsmatige wijze bezig zijn met schilderen, tekenen en beeldhouwen, een hoge drempel kennen om te exposeren of op andere wijze met hun werk 'naar buiten te treden'. Mooie kunstwerken en waardevolle kennis en ervaringen bleven binnenskamers, en dat was zonde.

Het voornaamste doel van het Zeeuws Palet is om ervaringen uit te wisselen en nieuwe mogelijkheden te zoeken, om zo tot verdieping van het eigen werk te komen ten aanzien de beeldende kunstbeoefening.

De geschiedenis van het Zeeuws Palet start bij scheepswerf De Schelde. Een aantal werknemers, in hun vrije tijd kunstenaar, namen het initiatief om gezamenlijk een expositie van hun werk te organiseren. De Schelde bood hen de ruimte, en in totaal 38 werknemers konden met trots de in hun vrije tijd gemaakte kunstwerken exposeren. Reacties van deelnemers en bezoekers waren zo positief, dat het een eerste stimulans gaf om in georganiseerd verband te werken aan de behoefte van vrijetijdskunstenaars om met eigen werk naar buiten te treden. Het was de wethouder van Cultuur destijds (dhr. Bruinogen), die een officiële expositie in een museum beloofde, maar alleen op voorwaarde dat het een provinciaal draagvlak zou krijgen. Dat was geen probleem, vanuit heel Zeeland bleek meer dan voldoende animo onder de vrijetijdskunstenaars. De expositie was zo'n succes, dat de oorspronkelijke initiatiefnemers in 1981 een vereniging in het leven riepen genaamd A.B.K.Z.: Amateur Beeldende Kunstenaars Zeeland. Er werden twee oude leslokalen betrokken (in Middelburg en Goes) als ateliers, waarin de leden groepsgewijs op gezette tijden konden werken, zodat kennis, ervaring en creativiteit uitgewisseld konden worden. Sinds een jaar of drie heeft de ruimte in Middelburg plaatsgemaakt voor een eigen open atelier in Vlissingen.

Professionele kunstenaars zagen de vereniging niet direct zitten. Ze vonden het geen 'kunst', wat

vanuit de vereniging naar buiten kwam, het waren amateurs. Er verschenen vervelende artikelen in de kranten waarin het bestaansrecht van de vereniging werd bekritiseerd. Achteraf mag gezegd worden dat dit er mede voor gezorgd heeft dat de vereniging nu nog steeds bestaat. Het werd de uitdaging om zichzelf te bewijzen, om erkenning te krijgen voor hetgeen ze ondernamen en wat hen heeft doen volhouden en overleven. Jaren later werd de naam van de vereniging veranderd in het Zeeuws Palet, om de negatieve associatie met het begrip amateurisme te voorkomen.

Deelnemers

Het Zeeuws Palet wordt vormgegeven en draaiende gehouden door het bestuur. Een aantal mensen dat vanuit de Schelde bij het eerste initiatief betrokken was, zit nu twintig jaar later nog steeds in het bestuur. Ze zijn al die jaren belangrijke trekken van de vereniging geweest. Een van hen, dhr. Aerssens, is vanaf het eerste begin gekozen als voorzitter, en is dit jarenlang gebleven. Inmiddels heeft hij het voorzitterschap overgedragen, maar als bestuurslid is hij nog steeds zeer actief en met zijn twintig jaar bestuurservaring pikt hij alle taken en werkzaamheden op die niet onder de reguliere functies vallen.

Sinds de oprichting heeft het bestuur altijd uit zeven personen bestaan, allen kunstbeoefenaars in hun vrije tijd, allen op vrijwillige basis, gedreven door de behoefte elkaar te ondersteunen en naar buiten te treden met hun werk.

In de loop der tijd is de samenstelling van het bestuur enigszins veranderd. Nieuwe bestuursleden, afkomstig uit het ledenbestand, worden benoemd op basis van hun eigen (bestuurs)kwaliteiten en de diversiteit in de samenstelling van het bestuur.

In de beginjaren heeft een persoonlijke conflictsituatie tussen twee bestuursleden tot een grillige sfeer en een dreigende escalatie geleid. Een van de desbetreffende bestuursleden moest het veld ruimen. Vier jaar geleden ontstond er wederom een persoonlijke conflictsituatie. Deze keer escaleerde de zaak wel, met het gevolg dat er geen besluiten meer genomen werden en nieuwe activiteiten uitbleven. Na wederom het vertrek van een

bestuurslid, keerde de goede sfeer terug en konden de werkzaamheden weer worden voortgezet. Sindsdien wordt bij het benoemen van nieuwe bestuursleden ook nadrukkelijk gelet of hij of zij binnen de cultuur past. De sfeer en cultuur binnen het bestuur zijn belangrijke factoren gebleken voor haar voortbestaan en daadkracht.

Drie jaar na de oprichting kende het Zeeuws Palet tussen de honderd en honderddertig leden, en sindsdien is dit behoorlijk constant gebleven. Op het moment van schrijven zijn dat er 112. De leden zijn vrijwel allemaal tussen de 55 en 75 jaar, en de meeste zijn vrouwelijk. Het zijn vooral de mensen die door pensionering of gebruikmakend van de VUT-regeling, de ruimte, rust en vrije tijd krijgen zich op actieve wijze met kunst bezig te houden. Van het huidige bestand is ongeveer tachtig procent al sinds de beginjaren lid van het Zeeuws Palet. Een prachtig signaal dat de tevredenheid onder de deelnemers groot is, maar eveneens een waarschuwingsteken, aangezien de ouderdom van het ledenbestand de vereniging ook kwetsbaar maakt.

Van een echt wervingsbeleid om tot nieuwe leden te komen is geen sprake. Het is vooral de mond-tot-mondreclame en naamsbekendheid die nieuwe mensen aantrekt.

Mensen kunnen niet zomaar lid worden van het Zeeuws Palet, er gaat een ballotage aan vooraf. Hoewel je hobbyist bent, dus geen professioneel kunstenaar, dien je wel over voldoende technische kwaliteiten en een eigen stijl te bezitten. Een speciale selectiecommissie beoordeelt dit, aan de hand van de gemaakte werken van een aspirant-lid. Men wil ervoor waken een club voor "Ravensburg kunstenaars" te worden: "Mensen die menen kunstenaar te zijn door vakjes in te kleuren zijn niet welkom. Er wordt nadrukkelijk gelet of de kunstenaar een eigen stijl heeft. Maar, je hoeft heus geen uitzonderlijk talent te zijn." Een toelating tot de vereniging betekent dat er respect is voor hetgeen iemand maakt, wat de leden dan ook trots doet zijn op hun lidmaatschap.

Belangrijkste reden voor mensen om lid te worden en te blijven is het met anderen delen van hun hobby. De atelierbezoeken zijn ware marktplaatsen waar kennis en ervaring worden uitgewisseld, waar men elkaar stimuleert en inspireert, waar nieuwe technieken worden aangeleerd en waar ook de gezelligheid een belangrijke rol speelt.

Draagvlak

Uiteraard wordt er geëxposeerd, zowel in particuliere als in openbare ruimtes. Er worden speciale

'kunstmarkten' georganiseerd, waarmee in verschillende Zeeuwse steden op publieke plaatsen, tussen de winkels, op de stadspaleizen, marktkramen worden neergezet waar leden hun eigen werk laten zien, en een kijkje in de eigen keuken tonen door ter plekke te schilderen, tekenen of te beeldhouwen. Met name winkeliersverenigingen reageren hier enthousiast op en vragen om herhaling, aangezien de kunstmarkten zorgen voor een extra toeloop naar de winkels.

Het Zeeuws Palet is verbonden aan de overkoepelende organisatie Z.S.A. (Zuidelijke Samenwerking Amateurs). De Z.S.A. wil gezamenlijk de dialoog aangaan met andere Zuid-Nederlandse organisaties die beoefening van vrijetijdskunsten stimuleren; om te leren van elkaars werkwijzen, visies en ideeën.

Vanuit het provinciaal overkoepelend orgaan SCOOP, Zeeuws Instituut voor Zorg, Welzijn en Cultuur, wordt sinds een jaar professionele ondersteuning geboden, met name om het draagvlak onder officiële instanties, gemeentes en Provincie te vergroten.

Het Zeeuws Palet spant zich in om tot nieuwe samenwerkingsverbanden te komen, ter vergroting van de kansen op subsidietoekenning en benutting van de raakvlakken met andere culturele organisaties. Gedacht wordt aan het geven van workshops bij educatieve centra en het laten verkopen van de 'beste' werken bij galerieën. De oorspronkelijke negatieve houding van professionele kunstenaars is inmiddels verdwenen, maar van een echt coöperatieve houding is nauwelijks sprake. Het ware enthousiasme krijgt het Zeeuws Palet nog steeds van haar leden. Zij zijn de echte dragers.

Begeleiding

In feite is het bestuur autodidactisch. Met vallen en opstaan hebben de bestuursleden de vaardigheden onder de knie gekregen die noodzakelijk zijn om de vereniging draaiende te houden. Ze blijken tot dusver prima in staat het hoofd boven water te houden, hoewel ze hier en daar wel enige vrijwillige ondersteuning hebben gekregen. Zo hebben ze bij het opstellen van de statuten hulp gehad van een kunstminnende notaris uit Vlissingen.

Sinds een jaar krijgt het bestuur professionele begeleiding vanuit SCOOP. Er worden vrijblijvende adviezen gegeven en ideeën aangedragen, met name voor het opstellen van subsidieaanvragen, nieuwe methodes om geld te verwerven en mogelijkheden voor samenwerkingsverbanden, aangezien vanuit belangrijke subsidieverstrekkingen zoals Provincie en gemeenten steeds meer eisen worden gesteld aan de mate waarin het Zeeuws Palet samenwerkt met andere organisaties. De begelei-

ding vanuit SCOOP wordt met open armen ontvangen, maar uiteindelijk staat de zelfredzaamheid van het bestuur centraal.

Organisatie en werkwijze

Het Zeeuws Palet is een vereniging. Voornaamste reden voor deze keuze is dat de bestuursleden niet hoofdelijk aansprakelijk gesteld kunnen worden. Het bestuur van het Zeeuws Palet organiseert één keer per jaar een ledenvergadering. Hierdoor komen de voornaamste wensen van de leden naar voren en op basis daarvan worden de belangrijkste besluiten voor het volgende jaar genomen. Dit tot grote tevredenheid van de leden. Daarnaast bezoekt het bestuur twee jaarvergaderingen met de andere bestuursverenigingen voor vrijetijdskunstenaars, verbonden aan het Z.S.A.

Besluitvorming in het bestuur vindt democratisch plaats op basis van consensus. Kritiek mag geuit worden maar verdient wel nuance, en is bij voorkeur niet op de persoon zelf gericht.

De taakverdeling is in de loop der jaren uitgekristalliseerd. Het zevenkoppig bestuur bestaat nu uit een voorzitter, een penningmeester, een secretaris, een subsidie-adviseur, een evenementenorganisator, een PR.-functionaris en een notulist. Al de werkzaamheden die niet direct onder deze functies vallen worden voornamelijk verricht door de oud-voorzitter.

Het bestuur heeft geen beschikking over een kantoor; het vergadert bij de bestuursleden thuis, en ziet dit nadrukkelijk als een manier om de positieve cultuur die er heerst in stand te houden.

Het bestuur informeert haar leden door het uitgeven van een nieuwsbrief, een eigen website, specifieke correspondentie betreffende de activiteiten en door middel van de ledenvergaderingen.

Voorheen bracht men twee keer per jaar een clubblad uit, maar vanwege de te hoge kosten wordt deze tegenwoordig alleen via de website gepubliceerd.

Het Zeeuws Palet heeft de beschikking over twee ateliers. Het atelier in Goes wordt een aantal uur per week gehuurd, en is op die tijden voor ieder lid beschikbaar om in te werken. Tot een jaar of drie geleden huurde men ook in Middelburg een atelier-ruimte met dezelfde (beperkte) mogelijkheden voor de leden. Via een subsidie vanuit de Provincie kon het Zeeuws Palet echter de beschikking krijgen over een eigen open atelier in Vlissingen, wat heeft doen besluiten de huur in Middelburg te beëindigen. Sindsdien beschikt het Zeeuws Palet over een (door de Provincie betaalde) eigen ruimte, dat voor ieder lid op ieder moment toegankelijk is. Geleidelijk aan hebben de leden zichzelf enigszins

georganiseerd, met name door elkaar op te zoeken en in groepsverband gebruik te maken van het atelier, zonder elkaar daarbij in de weg te lopen.

Daarnaast worden voor de leden diverse, en over het algemeen goed bezochte, activiteiten georganiseerd, zoals workshops, lezingen, filmavonden, speciale kunstreizen en werkbeprekingen met deskundigen.

Financiën

Het Zeeuws Palet heeft de beschikking over een eigen budget. Daarmee worden de structurele kosten van de vereniging gedekt. Belangrijkste kostenpost is de huur van het atelier in Vlissingen, ten bedrage van ongeveer € 500 per maand. Daarnaast zijn de nieuwsbrief, het website-beheer en de huur van de atelierruimte in Goes structurele kostenposten.

Inkomsten worden verworven via de contributiegelden van de leden, gelden van donateurs, enkele sponsorgelden en subsidies van Provincie en de gemeente Middelburg. Met name de subsidie van de Provincie speelt een belangrijke rol. Het bestuur dacht aanvankelijk dat de huur van het atelier in Vlissingen (de grootste kostenpost) jaarlijks door de Provincie gesubsidieerd zou worden. Onlangs is echter gebleken dat het slechts om een startsubsidie ging (f12.000), waarmee van een jaarlijkse dekking van de huur geen sprake meer kan zijn en het atelier met sluiting wordt bedreigd. Ter tegemoetkoming wordt nu vanuit de Provincie nog een afbouwsubsidie verstrekt en in de energiekosten van de ruimte voorzien, zodat het Zeeuws Palet tot 2004 met een sluitende begroting kan werken. Inmiddels is een subsidie vanuit de gemeente Middelburg toegezegd, maar dat is niet voldoende. Er zullen nu ook andere gemeentes worden aangeschreven, maar het resultaat daarvan is nog onduidelijk.

Op andere wijzen inkomsten verwerven is niet eenvoudig. Men heeft in het verleden bewust gekozen de contributie laag te houden (€ 35,-), om zo de financiële drempel voor leden te beperken. Kosten van uitstapjes en andere eenmalige activiteiten worden niet uit contributiegelden bekostigd; deelnemende leden betalen daar afzonderlijk voor. Ook de materialen die zij gebruiken betalen zij zelf. Het op deze wijze in stand houden van een lage contributie houdt met name de bijna vijftig procent 'slappende' leden binnenshuis. Deze leden betalen wel contributie maar maken niet tot nauwelijks gebruik van de ateliers. Het verhogen van de contributie zal waarschijnlijk betekenen dat juist deze leden zullen afhaken.

Nieuwe initiatieven om inkomsten te verwerven lig-

gen inmiddels op de plank. Zo gaat men op zoek naar nieuwe sponsors, met name in het midden- en kleinbedrijf. Gedacht wordt aan het organiseren van een veiling van kunstwerken van de leden, waarvan de helft van de opbrengst naar het budget van het Zeeuws Palet gaat en de andere helft naar de maker van het geveilde stuk. Ook zijn er plannen om tot oprichting over te gaan van de 'Vrienden van het Zeeuws Palet'. De vrienden betalen jaarlijks een donatie en kunnen in ruil daarvoor een jaar lang een kunstwerk naar keuze in bruikleen nemen.

Indien de vereniging echt in nood komt, heeft de penningmeester nog een kleine buffer achter de hand.

Ontwikkelingen

De vereniging mag geslaagd worden genoemd. Al twintig jaar benutten de leden van het Zeeuws Palet de mogelijkheden zich verder te ontwikkelen in hun kunstbeoefening, daarbij elkaar ondersteunend en gebruikmakend van elkaars kennis en ervaring. Werken die anders binnenskamers zouden blijven, worden geëxposeerd en de leden zijn trots op hetgeen ze maken. Als belangrijkste redenen voor het succes noemen dhr. Grisel en dhr. Aerssens de constante lage contributieprijzen en het zoveel mogelijk tegemoetkomen aan de wensen van de leden. Maar in feite is het de gedrevenheid van de bestuursleden van toen en nu die de vereniging draaiende heeft gehouden.

Grootste onzekerheid voor de nabije toekomst is het al dan niet aan kunnen houden van het eigen atelier in Vlissingen. Het verwerven van andere inkomstenbronnen dan de tot nog toe gebruikelijke

is noodzakelijk. De begeleiding die zij daarbij krijgen van SCOOP is van groot belang.

Een aantal leden is inmiddels deskundig genoeg om zelf workshops te gaan geven. Dit scheelt uiteraard in de kosten en sluit ook prima aan bij de hoofddoelstelling van het Zeeuws Palet. Daarnaast wil men gaan kijken naar de mogelijkheden voor een integrale aanpak met verschillende kunstvormen, tijdens exposities en werkdagen raakvlakken zoeken met andere kunsten, zoals toneel of muziek. Draagvlakken verbreden en nieuwe kansen aanboren, dat zal waarschijnlijk het motto voor de toekomst moeten zijn.

Informatie

Het Zeeuws Palet
Mevr. W. van Nassau, voorzitter
Boulevard Bankert 202
4382 AC Vlissingen
Tel. (0118) 413 024

Dhr. R. Grisel, redactie nieuwsbrief & website
Zaanstraat 46
4388 TD Oost-Souburg
Tel. (0118) 464 686

Dhr. J. Aerssens, beheer atelier
De Walestraat 4
4371 CD Koudekerke
Tel. (0118) 551 515

Verdere informatie op de website
<http://people.zeelandnet.nl/cn.palet/Persoonlijke%20webpagina.htm>

E-mail cn.palet@zeelandnet.nl

Dordtse Dichters onder de Regenboog

Chitra Gajadin

“Wat toegankelijker en emotioneler”

Tijdens de zevende Dordtse boekenmarkt, juli 2002 lopen telkens mensen het Centrum voor Beeldende Kunst binnen. Waar buiten op straat “een woestijn aan papier” voor een berg geld wordt aangeboden, heerst binnen in het kunstcentrum een oase met bijzonder aangename sfeer. Poëzie in het Turks, Papiaments, Sranan, Sarnami en Nederlands. Roemeense volksmuziek en dansende jonge Hindoestaanse meiden op opzwepende Bollywoodmuziek. “Sterker dan de zwakste schakel” heet het programma van Dichters onder de Regenboog. Vooral de Roemeense meeslepende volksmuziek trekt het boekenmarktpubliek naar binnen. Nelu Fieraru (viool), Valentin Vasi (gitaar), Nicu Turcitu (accordeon), Ioan Sandu (trompet) en Elena Zanfira (zang) zorgen voor sfeervolle muziek in deze entourage. Nicolae Turcitu trok jarenlang over de aardbol met de bekende panfluitspeler Gheorghe Zamfir. Elena Zamfira afkomstig uit de Banatstreek - de prima donna van het Roemeense lied - is ook in Nederland een gewaardeerde zangeres. Het gezelschap brengt muziek ten gehore onder meer uit Rusland, Hongarije, en Roemenië. Bluma Schattevoet (38), een Sintivrouw uit Culemborg is ook dit jaar het grote succes. Ze draagt voor uit haar bundel ‘Schaduw Kinderen’.

Bloem in de wind
Zigeunerkind...
teer en toch sterk
op je hoofd plakt een merk.
Je moest steeds maar vechten
en bent nog steeds zonder rechten,
je taal is je macht,
je volk geeft je kracht.
Bloem in de wind
hoor je het fluisteren?
Zigeunerkind...
door God bemind.

Ogenschijnlijk uiteenlopende culturen op één podium zorgen voor afwisseling en creëren tegelijkertijd ook de daadwerkelijke schakel tussen mensen en diverse culturen. Of je Bluma uitgelaten ziet dansen of de Hindostaanse dansgroep Salona uit Dordrecht, er is meer onderling verband dan je zou vermoeden. Door dit soort podia komen mensen

samen, die in het dagelijks leven elkaar op straat zonder enige blijk van herkenning voorbij lopen.

Introductie

Dichters onder de Regenboog, begon in 1994 als een initiatief van Onno Dekker, bouwkundige, dichter en uitgever van De Zwarte Maan Uitgevers in Heerjansdam. Door jaarlijks drie tot vier keer een manifestatie te organiseren in Dordrecht, is Dichters onder de Regenboog gegroeid tot een begrip. In 2001 organiseerde dit collectief de volgende podia: ‘Van Hoogtezon naar Tropenzon’, ‘De Taal van Babel’ en ‘Poetas del Sur’. Het concept van Dichters onder de Regenboog is verschillende kunstdisciplines combineren. Podia waarin poëzie, zang, dans en muziek centraal staan. Dekker: “Tegenwoordig is dat een ingeburgerde formule, toen wij acht jaar geleden begonnen was dat nieuw. In die tijd viel je gewoon in slaap op poëziedmiddagen. Het ene gedicht na het andere, het ene nog zwaarder dan het andere net alsof je in een kerk zat. Saai domineesland was het. Opgeheven pinkenwerk. Ik wilde poëzie uit het elitaire circuit halen. Het moest allemaal wat gewoner en emotioneler. Ik hou van expressieve voordrachten. Wij willen geen steriel programma neerzetten waarin achter elkaar gedichten worden opgedreund in absolute sfeer en doodse stilte. Poëzie zonder muziek vind ik helemaal niks.” In de praktijk leidt dat soms tot moeilijke combinaties: tere poëzie voorafgegaan door opzwepende ritmes uit Oost Europa. Dit hoeft volgens Dekker nog niet te leiden tot opwerpen van hoge muren rond poëzie. Volgens hem hebben de podia van Dichters onder Regenboog aangetoond dat het laagdrempelig kan. Een gevarieerd aanbod maakt poëzie interessant voor mensen die daar niet dagelijks mee bezig zijn. “Dat is belangrijk. Bij ons gaat het in tegenstelling tot andere ‘serieuze’ podia ook om de gezelligheid. Wij zorgen ook voor lekker eten en drinken.”

Door hun ‘wilde’ imago wordt Dichters onder de Regenboog niet altijd even serieus genomen door bijvoorbeeld de afdeling Kunstzaken van de Dordtse gemeente. Subsidieaanvragen worden slechts met minimale bedragen gehonoreerd. Het afgelopen jaar moest Stichting Dunya te hulp schieten toen de betaling van toegezegde bedra-

gen lang op zich lieten wachten. *Dichters onder de Regenboog* is blijven bestaan dankzij de financiële ondersteuning van vooral particulieren. Dekker: "Vrienden die in de makelaardij zaten en iets in ons zagen. Mijn boekhouder zei een keer 'Onno, je hebt nog zoveel nodig...hup. Gewoon flappen contant is vaak de beste formule. Geen formulieren. Sommige dingen betalen we uit eigen zak."

In het centrum van de Reformatie de stugge Dordtenaren warm te maken voor een poëziefestijn, is de uitdaging voor *Dichters onder de Regenboog*.

Deelnemers, vrijwilligers en publiek

Dekker is nog steeds de motor van *Dichters onder de Regenboog*, maar zijn initiatief is inmiddels uitgegroeid tot een werkgroep van ongeveer tien vrijwilligers. Mensen die als ze niet zelf dichten, in ieder geval poëzie een warm hart toedragen. Dekker: "Onze aanpak is een staalkaart van wat iedereen wil in onze werkgroep. Wie een bepaald idee heeft, moet dat maar gaan uitwerken en als groep vullen wij het aan. Een beetje anarchistisch. Onze belangrijkste motivatie is dat wij er zelf plezier in hebben en als ons publiek dat ook heeft, is het ideaal." De podia van *Dichters onder de Regenboog* functioneren als ontmoeting tussen dichters en muzikanten overal vandaan. Daardoor ontstaan nieuwe samenwerkingsverbanden. Bijvoorbeeld Irakese musici die contacten onderhouden met Romamusici. Dekker: "Dat vind ik leuk. Cultuur gedijt alleen door ontmoetingen en wrijvingsvlakken. In de geologie is dat ook zo. De mooiste gesteenten ontstaan waar aardschollen langs elkaar schuiven. Onder hoge druk en temperatuur. Zo zijn diamanten ontstaan. Een vreemde vergelijking misschien, maar zo is het. Je moet verschillen houden want anders wordt het een saaie troep. Net zo iets als alleen maar naar Amerikaanse muziek luisteren die door Hollywoodbazen wordt bepaald. Beginnende dichters en ook de al wat bekendere kun je op onze podia tegenkomen, maar niet iemand als Jules Deelder; dat is weer te specifiek, te Rotterdams. Alhoewel we eigenlijk niemand willen uitsluiten. Persoonlijke voorkeur voor een dichter gaat altijd vooraf aan discussie in de groep. Wat op het podium gebeurt, laten we open. Iedereen is vrij om voor te dragen wat ie wil. Geen verplicht opgelegd pandoer. We hanteren überhaupt geen richtlijnen en willen af van het quasi intellectuele, het publiek moet plezier hebben. Iedereen die van poëzie wil genieten, moet maar komen."

De naam *Dichters onder de Regenboog* is feitelijk ook ontstaan uit een samenwerkingsverband met

Stichting Rainbow die het Rainbowfestival organiseert in Dordrecht. De vrijwilligers hebben zich in de loop der tijd uit diverse organisaties spontaan bij *Dichters onder de Regenboog* aangesloten. Aangesproken door de uitstraling van *Dichters onder de Regenboog* wilden sommigen liever meedoen aan "Onno's anarchistisch clubje". John Stiegelis, Lily Sambo zaten beiden eerst bij Stichting De Rainbow. Ronny Ommen organiseerde Surinaamse dagen in Dordrecht. Jouke de Vries zat eerst in een clubje Dordtse Dichters. Bluma Schattevoet is een Sintivrouw. Mabel Gonzalez, een tangozangeres die vond dat *Dichters onder de Regenboog* wat versterking kon gebruiken. 'Zij is ambassadrice van de Zuid Amerikaanse cultuur. Burhan Kiyak, een Turkse jongen. Anjana Kalloe is een goeie dichteres die in onze club zit. Gjunler Abdulla heeft ons ook vaak gesteund.

Cultuur

Affiche

Het is wisselend en wie tijd heeft, helpt mee. Ze komen altijd wel terug, we hebben weinig afvallers. Bij onze club komt iedereen gelukkig zelf, we hebben nooit hoeven te werven.'

Dichters onder de Regenboog zijn blij met de toenemende belangstelling voor hun literair/muzikale podia. Bij de laatste twee podia in 2001 kwamen op de een honderd belangstellenden af, waarvan zestig betalend, terwijl het andere podium ruim vijftig bezoekers trok. Vergeleken met andere dichterspodia in Dordrecht of daarbuiten vindt de werkgroep dit zeer bemoedigend. Deze relatief grote belangstelling heeft ook te maken met het uitgebreide netwerk van de organisatoren. Deelnemers en organisatoren brengen hun eigen achterban mee. Diversiteit binnen de werkgroep zorgt voor diversiteit onder het publiek. Door de keuze van uitvoeringslocaties die én in het centrum van de stad liggen én de functie van een reguliere cultuurcentrum vertegenwoordigen, wordt aan de optredende artiesten een waardig podium verschaft. De podia van *Dichters onder de Regenboog* beantwoorden perfect aan de intentie van de bestuurders om het culturele aanbod van Dordrecht te vergroten.

Draagvlak

Gebrek aan financiën heeft wel voor hoofdbreken gezorgd, maar ook heeft het de werkgroep *Dichters onder de Regenboog* enorm versterkt. Door samenwerking met andere organisaties, sponsors en door loyaliteit van optredende dichters en muzikanten is *Dichters onder de Regenboog* erin geslaagd een breed netwerk op te bouwen. Voor de werkgroep is ook bijzonder belangrijk dat zij door de Rotterdamse Stichting Dunya ondersteund wordt, zowel inhoudelijk als financieel. Ten slotte geldt de Stichting Dunya als een zeer expertiserijk en ervaren organisatie op het terrein van interculturalisatie van de kunsten; het heeft de werkgroep gesterkt in het voornemen om op de gekozen weg verder te gaan.

Met hun aanpak speelt de werkgroep ook in op het landelijke cultuurbeleid van de voormalige staatssecretaris Rick van der Ploeg.

Werkwijze

"Vroeger werkten we met vrij veel dichters uit de Nederlandse cultuur, maar die ben ik steeds meer gaan schrappen. Onze podia stralen een 'wij-cultuur' uit. Je hebt dichters die heel duidelijk bezig zijn hun eigen product te promoten - dat is ieders goed recht - maar als je samen een manifestatie maakt, dan hoor je het 'wij-gevoel' te hebben. Autochtone dichters dragen vaak de 'ik-cultuur' uit. Een solistisch gebeuren van dichters die komen

opdraven en na twaalf minuten weggaan. Onze club heeft daar weinig waardering voor. Ons gaat het vooral om de uitwisseling tussen kunstenaars." Onderscheid tussen amateur en professionals noemt Dekker grote onzin. "Geef mij dan maar de amateurs. Wat betekent amateur? Iemand die houdt van wat hij doet. Professioneel komt in de praktijk vaak neer op gezeur over honoraria. Er worden bedragen opgenoemd waar wij een heel programma mee kunnen bekostigen."

"Er is een heel groot aanbod en als ik vind dat iemand leuk kan voordragen dan neem ik me voor om hem of haar een keertje bij ons uit te nodigen. Dat betekent inderdaad dat ik heel veel poëziepodia bezoek. Niet alleen op zoek naar geschikte kandidaten, maar vooral omdat ik kan genieten van poëzie."

Het Dordtse podium wil een breed publiek kennis laten maken met zoveel mogelijk culturen. Niet thematisch versneden en hapklaar opgediend onder het mom van 'multicultureel'. Een losse aanpak, waarbij deelnemers zelf bepalen wat en hoe ze iets willen overbrengen, zorgt vaak voor verrassingen; 'n zekere chaos en een sfeer die volstrekt niet te vergelijken is met gangbare literaire programma's. Bij voorkeur kiezen *Dichters onder Regenboog* voor een locatie waar geen feitelijke scheiding is in de ruimte. Geen verhoging waardoor ook letterlijk afstand ontstaat tussen publiek en deelnemers. "We willen geen drempel. Nederlandse theaters hebben een podium en het publiek zit netjes tegen de rand van het podium aan te kijken. Opspringen om mee te doen is er niet bij. Maar de culturen die wij op onze podia brengen, hebben wel behoefte om mee te doen. Als er feestelijke muziek wordt gemaakt, wil men dansen. Marokkanen bijvoorbeeld zijn helemaal geen theaters gewend, ze willen actief meedoen. Passieve deelname zoals dat door autochtonen wordt beoefend, moet je andere culturen niet opleggen."

De informele wijze van werken aan de inhoudelijke invulling van een nieuw programma (rond het kampvuur in Dekker's tuin terwijl er rijkelijk wijn wordt geschonken en lekkere spijzen worden opgediend), brengt bij de leden van deze club kennelijk iets bijzonders teweeg. Motivatie om zich te blijven inzetten is dan ook volop aanwezig.

Organisatie en financiën

De werkgroep heeft geen duidelijke structuur en/of rechtsvorm. Het wordt ook wel gezien als werkgroep van de Stichting Rainbow, omdat subsidieaanvragen voor de gemeente via deze Stichting Rainbow lopen. Formeel is Onno Dekker als trekker van de werkgroep vaak persoonlijk aansprakelijk.

“Dat is ook niet erg als het om beperkte bedragen voor leuke dingen gaat. Ik hou ook niet zo van formele organisaties.” Niettemin wordt de aansprakelijkheid zo veel mogelijk beperkt door met sponsors en derden duidelijke afspraken te maken en deze schriftelijk te laten bevestigen.

Dichters onder de Regenboog kreeg tot nu toe altijd ad hoc subsidie van de gemeente Dordrecht. En meestal niet meer dan een fractie van het aangevraagde bedrag. Zonder particuliere donaties zouden de podia nooit gerealiseerd kunnen worden. Om in 2002 toch de gewenste cyclus van vier podia - één per kwartaal - te kunnen organiseren, is wederom het als reëel begrootte subsidiebedrag van 6000 euro aan de afdeling Kunsten van de Gemeente Dordrecht en bij Stichting Dunya andermaal het subsidiebedrag van 1500 euro aangevraagd.

Ontwikkelingen

Het Dordtse multiculturele podium *Dichters onder de Regenboog* slaagde er in op de Landelijke Gedichtendag 2002 de Kathinka van Dorp Poëzieprijs in de wacht te slepen. Een prijs voor personen en projecten die zich bijzonder verdienen hebben gemaakt op het gebied van wereldpoëzie en poëzie-educatie. Voor de leden van de werkgroep is dat wederom een bevestiging dat ze door willen gaan op de wijze zoals er tot nu toe is gewerkt. Ze willen ook de huidige schaal aanhouden. Klein maar interessant voor een breed publiek.

Informatie

Dichters onder de Regenboog
John Stiegelis
Mildenburg 58
3328 JG Dordrecht
Tel. (078) 617 75 95

Atelier Herenplaats

Willy Hilverda

Introductie

In Atelier Herenplaats in Rotterdam beoefenen verstandelijk gehandicapten hun 'beroep' van beeldend kunstenaar uit. Zij worden hierin ondersteund door deskundige begeleiders. Onder Atelier Herenplaats vallen tevens een galerie en een artotheek.

Galerie

Atelier Herenplaats maakt deel uit van de stichting PameijerKeerkring. Deze stichting biedt ondersteuning aan mensen met een verstandelijke of sociaal-psychiatrische handicap en is werkzaam in Rotterdam en omgeving. De onder-

steuning vindt plaats op alle levensterreinen: wonen, werken, vrije tijd en sociale contacten. Atelier Herenplaats is niet het enige atelier voor beeldend kunstenaars met een verstandelijke handicap. Ook op andere plaatsen en in andere werelddelen zijn dergelijke initiatieven opgezet. Kunst, gemaakt door mensen met een verstandelijke handicap, heet ook wel outsider kunst. In een voorwoord van een van de catalogi van Atelier Herenplaats wordt outsider kunst als volgt omschreven: 'Outsider kunst ontstaat bij mensen die zich niet kunnen verhouden tot het werk van hun voorgangers en tijdgenoten. Vrijwel niet beïnvloed door de normen en trends die de kunstwereld bepalen, werken zij aan een eigen beeldwereld.' Discussies over in hoeverre deze kunstvorm anders is dan de reguliere professionele kunst zijn veelvuldig gevoerd en het lijkt dat de scheidslijnen tussen beide steeds vager worden.

Initiatiefnemers

Richard Bennaars en Frits Gronert, beiden groepsleider bij de PameijerKeerkring en beeldend kunstenaar, namen ongeveer tien jaar geleden het voortouw in het oprichten van Atelier Herenplaats. De plannen om in de stad een atelier voor verstandelijk gehandicapten te beginnen lagen er al langer, maar in 1991 kon er daadwerkelijk van start worden gegaan. Het atelier was eerst gevestigd aan de Herenplaats - vandaar de naam - maar verhuisde twee jaar later naar de huidige plek: de Schiedamse Vest, in het hartje van de stad en in het Rotterdamse Museumkwartier. "We begonnen met een kale ruimte, twee part-time begeleiders en vijf tekentafels," zegt Bennaars.

Vanuit de dagcentra konden bewoners bij Atelier Herenplaats solliciteren naar het beroep van beeldend kunstenaar. Het was van meet af aan de bedoeling dat de deelnemers zich vier of vijf dagen per week bezig zouden zijn met het uitoefenen van dit beroep.

Selectie van de deelnemers vindt plaats op basis van motivatie en talent. Aspirant deelnemers lopen eerst drie maanden stage bij het atelier. Tijdens deze periode wordt gekeken of de motivatie en het talent voldoende zijn. De mensen die alleen voor de gezelligheid kwamen vallen vanzelf af.

Bij de start in 1991 begon men met zeven deelnemers. Momenteel bestaat de groep uit 19 mensen. Wat Bennaars betreft hoeft er geen maximum gesteld te worden aan het aantal deelnemers: "Als iemand graag wil en getalenteerd is, moet hij of zij erbij kunnen." De PameijerKeerkring heeft hier lange tijd anders over gedacht en vond dat het atelier vol was. De begeleiders zijn momenteel hard aan het lobbyen om ervoor te zorgen dat iedereen die voldoende gemotiveerd en getalenteerd is, kan deelnemen aan Atelier Herenplaats.

Toen een van de deelnemers na vijf jaar werken in het collectieve atelier toe was aan een eigen ruimte, werd dat geregeld. Momenteel werken zes mensen in een eigen atelier. Deze ateliers vallen ook onder Atelier Herenplaats. Het doel van Atelier Herenplaats is dat elke deelnemer uiteindelijk doorstroomt naar een eigen atelier.

De deelnemers aan Atelier Herenplaats zijn beeldend kunstenaar. Iedereen is als zodanig aangemeld bij het Centrum voor Beeldende Kunst in Rotterdam. Zes mensen staan er officieel als kunstenaar ingeschreven.

Profijtgroepen en draagvlak

In de galerie komen wekelijks zo'n dertig à veertig bezoekers. Werk wordt gekocht door individuen, maar ook veel door bedrijven. De kunstenaars van de galerie krijgen regelmatig opdrachten om een kunstwerk te vervaardigen.

Atelier Herenplaats wordt serieus genomen in de kunstwereld. Op nationaal en internationaal niveau zijn er de afgelopen jaren al tal van samenwerkingsprojecten geweest. Er wordt samengewerkt met galleries in de Witte de Withstraat in Rotterdam, maar ook met musea in de Verenigde

Staten en Japan. Het tienjarig jubileum is in 2001 gevierd met een dubbelepositie in het Gorcums Museum.

Er wordt hard gewerkt aan de public relations en het onderhouden van het netwerk in de kunstwereld.

Met deze galerie wordt niet alleen de gehandicapte deelnemers een mogelijkheid geboden maatschappelijk optimaal te functioneren, wat een sociaal doel op zich mag heten. Ook heeft het een positieve uitwerking op het imago van verstandelijk gehandicapten in het algemeen.

Begeleiding

In Galerie Herenplaats werken vier vaste groepsbegeleiders, allen met een opleiding in de beeldende kunst. De begeleiders zijn in dienst van PameijerKeerkring.

Zij geven begeleiding bij het maken van de kunst, letten op de groepsprocessen, coördineren de activiteiten van de vrijwillige medewerkers en zorgen dat alle materialen aanwezig zijn.

Gelet op de verstandelijke handicap van de kunstenaars is deze begeleiding een structurele voorwaarde om het geheel te laten functioneren.

Werkwijze

In het atelier werken de kunstenaars dagelijks aan hun oeuvre. Ze worden hierin ondersteund door de begeleiders. De eerste vijf jaar is er in het atelier les gegeven aan de hele groep. Niet alleen de verschillende materialen en technieken kwamen aan de orde, maar ook kunstbeschouwing en kijken naar kunst. Na een paar jaar trad er verzadiging op wat betreft de lessen. Nieuwe mensen krijgen nu individueel les.

In de eigen galerie vindt elke twee maanden een opening van een expositie plaats. Dat is niet alleen werk van de aan het atelier verbonden kunstenaars. Meestal wordt, naast werk van een van de eigen kunstenaars, werk van een andere kunstenaar tentoongesteld.

In de artotheek van Atelier Herenplaats kan werk van de eigen kunstenaars worden geleend.

Daarnaast ontvangt men regelmatig uitnodigingen om lezingen te geven of om mee te werken aan exposities elders in het land of in het buitenland.

Beslissingen over het wel of niet deelnemen aan exposities, over welke projecten zullen worden geïnitieerd, neemt men gezamenlijk. Atelier Herenplaats werkt zo veel mogelijk als collectief.

Belinda Tijssen

John Kegreisz

Natuurlijk dragen de beroepskrachten uiteindelijk de verantwoordelijkheid.

Organisatie

De vier beroepskrachten hebben de taken enigszins verdeeld, maar de taken zijn niet duidelijk gescheiden en overlappen elkaar: atelier en kunstenaars, tentoonstellingen, sponsors en public relations, financiën.

Op papier is Atelier Herenplaats een dagcentrum van de PameijerKeerkring. Officieel vallen de vier beroepskrachten dan ook onder een teamleider, maar ze zijn vrij om eigen plannen te ontwikkelen en uit te voeren.

Naast de beroepskrachten werken er drie mensen met ID-banen bij het atelier en zijn er zo'n twintig vrijwilligers die zich inzetten. Deze vrijwilligers melden zich spontaan aan, het is niet nodig actief op pad te gaan om te werven. Vrijwilligers worden ingezet op de klussen die ze zelf leuk vinden. "Als mensen iets leuk vinden om te doen, zijn ze er ook goed in," is de mening van Bennaars. Zo is een van de vrijwilligers begonnen met uitvoeren van klus-

sen als het snijden van passe-partouts. Hij heeft zich verder ontwikkeld en richt nu hele tentoonstellingen in. Ook de artotheek, die nog niet zo lang bestaat, wordt gerund door een vrijwilliger.

Financiën

Atelier Herenplaats maakt deel uit van de stichting PameijerKeerkring. De stichting financiert het gebouw, het onderhoud, het personeel en het vervoer van de deelnemers. De rest, zoals het materiaal, wordt betaald uit de opbrengsten van de verkoop. Voor speciale projecten en voor boeken en catalogi worden sponsors gezocht en gevonden. Zo is in 2001 een project uitgevoerd dat financieel ondersteund is door Rotterdam Culturele Hoofdstad.

De exploitatiebegroting van Galerie Herenplaats ligt rond de twee ton.

Een dilemma is of de kunstenaars ook een deel van de opbrengst van hun werk moeten krijgen. Momenteel gaat al het geld naar 'het collectief', zoals Richard Bennaar het noemt: de galerie en het atelier. De kunstenaars wonen allen in gezinsvervangende tehuizen en ontvangen uitkeringen. Mochten ze met hun werk ook zelf geld gaan verdienen, dan is de kans groot dat hun uitkering gevaar loopt.

Ontwikkeling

Atelier Herenplaats is klein begonnen. De groei van de afgelopen tien jaar was een natuurlijk proces. "Het is van binnenuit ontstaan", zegt Richard Bennaars: "De kern van het succes is dat de beeldende kunst centraal staat. Alleen talentvolle mensen kunnen meedoen. We doen geen water bij de wijn, we streven naar kwaliteit." Deze houding heeft ertoe geleid dat Atelier Herenplaats altijd veel enthousiasme en belangstelling heeft weten te genereren in de buitenwereld en serieus wordt genomen in de kunstwereld.

De belangrijkste toekomstwens van Galerie Herenplaats is dat men graag verder wil groeien en het de kunstenaars mogelijk wil maken door te stromen naar eigen ateliers.

Deze galerie maakt duidelijk dat het goed mogelijk is om extra faciliteiten te scheppen voor deze doelgroep, met een brede sociale functie, waarmee tegelijk inkomsten gegenereerd worden om de activiteiten mogelijk te maken. Als mensen met affiniteit voor kunst en voor deze doelgroep samenwerking zoeken met professionele begeleidende instellingen, is de kans groot dat deze van harte meewerken.

informatie

Atelier Herenplaats
Schiedamse Vest 56
3011 BD Rotterdam
Tel. (010) 214 11 08
Fax (010) 213 38 96
E-mail atelier@herenplaats.nl
Website www.herenplaats.nl

Galerie Herenplaats heeft diverse boeken en tentoonstellingscatalogi uitgebracht.

Cultuur

Het Volksbuurtmuseum

Jeroen Flamman

Introductie en initiatief

De Schilderswijk in Den Haag is een wijk met een uitgesproken stadsvernieuwingshistorie. Momenteel telt de Schilderswijk zo'n 32.000 geregistreerde bewoners, waarvan 80% migranten. In 1971, in de beginperiode van de stadsvernieuwing, werd een wijkkrant opgericht, de Schilderswijker, uit een sterke behoefte de cultuur van de typische volksbuurt van de Schilderswijk zo goed als mogelijk te bewaren. De Schilderswijker draaide op vrijwilligers die graag een actieve bijdrage wilde leveren. Adri Duivesteijn was oprichter en vier jaar lang hoofdredacteur, maar wegens zijn intrede in de Haagse gemeenteraad droeg hij het in 1975 over aan zijn broer, John Duivesteijn. Met de Schilderswijker als middelpunt ontstonden voortdurend her en der kleine projecten die de (diversiteit aan) cultuur binnen de Schilderswijk belichtten; nog voor het begrip 'culturele diversiteit' in zwang kwam was dit in de Schilderswijk al een feit. Vanuit die projecten is het Volksbuurtmuseum gegroeid.

In 1986 richtte John Duivesteijn een werkgroep op om tot een museum voor de volksbuurt te komen, vanuit een behoefte de volksbuurtcultuur te conserveren en uitgaande van de gedachte dat het bij veranderingen in de bevolkingssamenstelling niet alleen maar gaat om het domweg naast elkaar leven van culturen; culturen moesten elkaar ontmoeten. Het museum in de Schilderswijk had als vertrekpunt een museale functie van het documenteren en tonen van de 'oude' Nederlandse volksbuurten. Ook moest het ruimte bieden voor ontmoeting, voor ervaringen van migranten uit binnen- en buitenland.

In 1988 besloot de gemeenteraad tot de bouw van een accommodatie waarin een museum met aula, een theaterzaal en een creativiteitsruimte voor het toenmalige Centrum voor Kunstzinnige Vorming, later het Koorenhuis, werden gecombineerd. Dankzij bijdragen van fondsen en sponsors slaagde de stichting Volksbuurtmuseum er in om nog tijdens het bouwtraject in 1993 in plaats van de geplande aula een kleine multifunctionele zaal te realiseren die, behalve voor lezingen en debatten, tevens geschikt was voor kleine theaterproducties en voor muziek- en dansvoorstellingen.

De gemeente begon gaandeweg meer heil te zien in de activiteiten van het Volksbuurtmuseum, en verlangde dat het museum een deel van de subsidiegelden aan zou wenden voor migrantenkunst. Zo kon het Volksbuurtmuseum zich meer en meer manifesteren in het ontwikkelen van een cultureel aanbod voor en door groepen die destijds door vele andere instellingen voor kunst en cultuur nog buiten beschouwing werden gelaten.

John Duivesteijn is nog steeds de drijvende kracht achter het Volksbuurtmuseum. Destijds met weinig geld en veel betrokken vrijwilligers vechtend om het bestaansrecht tegenover de gemeente aan te tonen. Tegenwoordig als directeur van het museum, omringd en ondersteund door een grote club betaalde krachten en met verschillende subsidies, bevlogen werkend aan de cohesie van de wijk met cultuur als bindmiddel.

Hoewel het Haagse Volksbuurtmuseum in de Schilderswijk oorspronkelijk was bedoeld als museum voor de arbeiderswijken, verschoof de functie in de loop van haar bestaan steeds meer in de richting van theater. Momenteel is het Volksbuurtmuseum een multicultureel en multifunctioneel centrum in de Haagse Schilderswijk, met als doel het presenteren van kunst- en cultuuruitingen van heden en verleden, allochtoon en autochtoon. Door middel van laagdrempelige activiteiten is het Volksbuurtmuseum een verbindende schakel tussen Westerse en niet-Westerse culturen, kleinkunst, 'Kunst' en massacultuur. Zij draagt bij aan het vergroten van kennis en begrip van de diverse (sub)culturen en stimuleert daarmee de tolerantie en integratie tussen de groepen onderling. Het Volksbuurtmuseum is een springplank voor Haags podiumtalent, voor bezoekers die denken dat kunst alleen voor kakkers is en voor kinderen die beginnen met passieve en actieve kunstbeoefening. Het is thans vooral een theater- en muziekpodium, werkplaats voor cultuureducatie, expertise- en adviescentrum voor culturele diversiteit.

Profijtgroepen en draagvlak

Het Volksbuurtmuseum is op de eerste plaats een expositie- en podiumvoorziening voor de buurt. Niet

zozeer speciaal voor de Schilderswijk, want het zijn veelal inwoners rondom de Schilderswijk die een bezoek komen brengen.

Het Volksbuurtmuseum zorgt er voor dat drempels geslecht worden voor mensen om de gevestigde instellingen voor kunst en cultuur te bezoeken. Er gaapt vaak een kloof tussen de podiumkunsten-Nederlandse-stijl en de theater- en muziekkuitingen van de verschillende etnische groepen. Het zijn veelal gescheiden circuits met elk hun eigen tradities, waarden, codes en publiek. Voor veel bezoekers is het Volksbuurtmuseum een eerste kennismaking met het verschijnsel theater.

Het Volksbuurtmuseum werkt veel en intensief samen met het onderwijs. Er worden nieuwe methoden ontwikkeld, enerzijds ter stimulering van de cultuurparticipatie, anderzijds om kunst en cultuur te gebruiken als middel om onderwijsdoelen te bereiken.

Ook diverse zelforganisaties hebben een eigen plek in het Volksbuurtmuseum.

Het Volksbuurtmuseum verzorgt theatervoorstellingen voor scholen en (migranten) doelgroepen. Het biedt tevens actief de mogelijkheid aan voor amateur en semi-professionele theatergroepen om gebruik te maken van zijn podiumfaciliteiten. Vanuit een theaterproductiefunctie wordt het Volksbuurtmuseum steeds meer een broedplaats voor talent uit de regio; een speciale kunstscout struint de stad af op zoek naar talent. Het wordt de mogelijkheid geboden om onder begeleiding etnische, jongeren- en wijktheater te maken.

Vanuit het sociaal-cultureel werk wordt steeds vaker gebruik gemaakt van de innovatieve methoden die het VBM ontwikkelt om doelgroepen te interesseren. Welzijnsinstellingen zien in kunst en cultuur meer en meer een goed middel om mensen te activeren en sociaal-culturele doelen na te streven.

Het Volksbuurtmuseum kent een groep donateurs, particulieren als Vrienden van het Volksbuurtmuseum, bedrijven onder de noemer van de Volksbuurtmuseum Businessclub. De politiek weet het VBM inmiddels ook te vinden; het loopt ermee te koop en 'scoort' ermee. Structurele subsidietoezeggingen van gemeente en ministerie geven aan dat de lokale- en landelijke overheid erkennen dat het Volksbuurtmuseum een geheel eigen profiel heeft en dat het zich positief onderscheidt. Overheden geven aan dat de combinatie van activiteiten van het Volksbuurtmuseum uniek is.

De bezoekersaantallen van tentoonstellingen belopen op jaarbasis circa 12.000; de voorstellingen trekken circa 18.000 personen.

Organisatie

Het Volksbuurtmuseum heeft de stichtingsvorm. Het is inmiddels gegroeid naar een vrij complexe organisatie, met directeur, bestuur, een afdeling PR, programmering / marketing, productiehuis, educatie, tentoonstellingen, theatertechniek, personeelszaken, en enkele ondersteunende functies, en er wordt veel gewerkt met gesubsidieerde banen (WIW).

Vanuit de doelstellingen werkt het Volksbuurtmuseum met een multicultureel samengestelde personeelsformatie. Variërend van autochtoon personeel waarvan de (voor)ouders negentieneeuwse migrant waren en woonachtig in de voormalige arbeiderswijken, tot aan diverse groepen allochtonen met vertegenwoordigers van de 1e, 2e en 3e generatie. Allochtone personeelsleden hebben op alle niveaus een functie als ambassadeur voor hun gemeenschap. Zo is de medewerker achter de bar ook vertaler voor een gevlucht kunstenaar die met de projectleider wil praten. De Hindoestaanse

Museum met zicht op volksbuurt

administratief medewerkerster geeft 'haar achterban' informatie over de Hindoestaanse activiteiten en geeft tips op welke wijze het publiek benaderd moet worden. Ook in het bestuur is de helft van de plaatsen bezet door 1e en 2e generatie allochtonen.

Maar men mist op uitvoerend niveau continuïteit. Er wordt veel gewerkt met nieuwe mensen die als projectmedewerkers worden ingehuurd; dat werkt verfrissend maar kost tegelijkertijd veel energie omdat ze moeten worden ingewerkt. En de begeleiding van mensen met een gesubsidieerde baan doet een groot beroep op de beschikbare capaciteit. De werkdruk is zeer hoog. Voor sommige essentiële functies is daarnaast onvoldoende capaciteit beschikbaar, voornamelijk voor de PR en communicatie. De totale bezetting beslaat bijna 20 formatieplaatsen, maar dat is voor de huidige activiteiten gering. Er kan niet tot nauwelijks worden voldaan aan de ARBO-normen voor het maximaal per dag te werken aantal uren. Wat betekent dat het met de huidige bezetting niet mogelijk is de activiteiten uit te breiden.

Het museum is gestart als vrijwilligersinitiatief en de organisatie werd na enkele jaren gerund door 40 à 50 vrijwilligers. Een belangrijke omslag vond plaats toen de vrijwilligersplaatsen werden ingevuld voor 20 formatieplaatsen aan betaalde krachten. Inmiddels is er dus sprake van een professionele organisatie, zij het nog altijd met een stevige worteling in de wijde omgeving onder zeer uiteenlopende bevolkingsgroepen.

Werkwijze

Het Volksbuurtmuseum wil maatwerk leveren in de wijze van culturele kennisoverdracht, door aan te sluiten op de belevingswereld van de doelgroepen. Zo is voor veel groepen een theateraal gebrachte geschiedenis te verkiezen boven de 'westerse' tentoonstellingsvorm. De keuzemogelijkheid tussen museum, theater en andere ontmoetingsvormen, of een combinatie hiervan, vormt een cruciaal onderdeel van de werkwijze van het Volksbuurtmuseum.

Het museum kiest voor een brede cultuurhistorische benadering vanuit meerdere kunst disciplines en probeert zich te richten op de culturele vitaliteit van de multiculturele samenleving, in plaats van te focussen op de problemen. Het vervult daartoe drie functies:

- een podiumfunctie
- een expositiefunctie
- een expertise- en adviesfunctie op het gebied van kunstuitingen van migranten.

Door de veelheid van culturen is het niet langer doenlijk om de programmering van het theater in handen te geven van één persoon. Het Volksbuurtmuseum heeft een werkwijze ontwikkeld met programmering door ambassadeurs afkomstig uit de verschillende etnische groepen. Zij kunnen hun programmering laten aansluiten op potentiële bezoekers uit hun groep. Deze ambassadeursmethode is zeer succesvol gebleken.

Financiën

Het Volksbuurtmuseum kent een begroting van bijna anderhalf miljoen euro. Het grootste deel daarvan wordt gefinancierd uit subsidies van gemeente, ministerie en diverse fondsen. Ongeveer een derde van de begroting verkrijgt het Volksbuurtmuseum door middel van de publieksopbrengsten. Naast subsidies en publieksopbrengsten wordt een deel verkregen uit sponsoring. Daarbij worden bedrijven via de Volksbuurtmuseum Businessclub als donateurs aangezocht. Jaarlijks worden ontmoetingen tussen de deelnemende bedrijven georganiseerd. Belangrijkste kosten zijn de personeelslasten, die voor beheer en activiteiten de helft van de begroting opeisen. Met de huidige financiën komt het Volksbuurtmuseum ternauwernood rond; er kan niet aan al de functies gewerkt worden die het beoogt.

Ontwikkeling

Het Volksbuurtmuseum werkt aan de veelkleurige samenleving. Met zelf ontwikkelde methoden slaagt het erin, de cultuur van migrantengroepen en de wereld van kunst en cultuur daadwerkelijk met elkaar in contact te brengen. Eind 1999 bracht men een toekomstschets uit, waarin is verwoord welke functies het Volksbuurtmuseum de komende tien jaar wil gaan uitvoeren. Genoemd worden het huis van verhalen, een productiehuis, theater en publiek, educatie, ontmoeting en 'multiculti-media'. Een dergelijke uitbreiding van activiteiten vergt een goede fasering. Anders bestaat het risico dat de organisatie aan haar eigen ambities ten onder gaat. In een faseringsplan gaat speciale aandacht uit naar de wijze waarop de organisatie geprofessionaliseerd wordt. Het is noodzakelijk om de zakelijke leiding en het financieel beheer zeer professioneel in te vullen; daarnaast dienen functie- en taakomschrijvingen nauwkeurig geformuleerd te worden en verantwoordelijkheden scherp te worden afgebakend. In de periode sindsdien zijn al veel nieuwe activiteiten opgezet en zijn de plannen verder uitgewerkt voor de komende periode. Maar met de huidige structurele subsidies, aangevuld met incidentele

projectsubsidies van fondsen, kan het Volksbuurtmuseum op dit moment slechts drie van de zes genoemde functies uitvoeren. Maar ook nieuwe ARBO-voorschriften en de onmogelijkheid om daar in de huidige accommodatie aan te voldoen verhinderen een verdere uitbouw van het Volksbuurtmuseum. Er zijn derhalve recentelijk plannen ontwikkeld voor verbouwing en nieuwbouw in en rond het gebouw, waarvoor nu de tijd is aangebroken deze uit te gaan voeren.

Informatie

Stichting het Volksbuurtmuseum
Hobbemastraat 120
2526 JS Den Haag
Tel. (070) 389 81 86
e-mail info@volksbuurtmuseum.nl
Internet www.volksbuurtmuseum.nl

Publicaties (zie ook website):

Toekomstschets Volksbuurtmuseum, John Duivesteijn, september 1999.

Den Haag ontbeert in de strijd tegen tweedeling netwerk voor kunst, cultuur en ontmoeting, John duivesteijn, Haagse Krant dd. 05-04-2002

Loesje

Marjan Beijering

Begeestering en daadkracht

Waar gaat het Loesje om? Het leven op de wereld beter en mooier maken. Voor Loesje is dat geen luchtkasteel of een activiteit die het beste over kunt laten aan de bazen, deskundigen en/of begeleiders. Je idealen verwezenlijken doe je door er dagelijks een kasteel van te metselen. Laat van je horen, grijp in, doe mee.

Loesje is opgericht in 1983. Zes mensen uit links-maatschappelijke bewegingen (kraak, anti-kern-energie) besloten hun betrokkenheid met de wereld op een andere manier te uiten. Er werden plannen gesmeed rond de keukentafel en de eerste posters waren al snel een feit. De naam werd tamelijk willekeurig gekozen: het is een leuke meisjesnaam die niks betekent. Na de verkiezingen van 1986 kreeg Loesje landelijke bekendheid. De oorspronkelijke initiatiefnemers zijn niet meer bij Loesje betrokken, al komen ze nog wel eens om de hoek kijken.

Loesje-afdelingen zijn er in onder meer Groningen, Leiden en Leeuwarden. Of de afdelingen actief zijn, hangt af van of er op dat moment mensen actief zijn. In totaal hebben ongeveer 20 plaatsen in Nederland een Loesje afdeling.

In het voorjaar van 1989, na de val van de muur, is een aantal Loesje-medewerkers naar Berlijn gegaan om daar contact te zoeken met verwante groepen. Dat lukte, en een jaar later werd contact

gezocht met de burgerbeweging in Praag. Inmiddels heeft Loesje contacten in verschillende Europese landen: Slovenië, Zweden, Finland en Duitsland. In Denemarken probeert iemand een groep op te zetten. En inmiddels is Loesje ook in Amerika actief: "Een Amerikaanse meldde zich met het idee", vertelt medewerker Marc. "We hebben haar in contact gebracht met een Nederlander die in de VS woont en met dezelfde plannen rondliep."

Loesje communiceert

Wat wil Loesje?

Loesje is geen pressiegroep maar heeft wel een mening over de wereld en de maatschappij. Loesje probeert invloed te krijgen door posters te maken. "Anderen maken een krant, richten een verliesgevend tv-station op of starten een vakbond. Loesje kiest voor het affiche als medium. Eenvoudig, direct, op straat en onder de mensen. Het recht op de vrijheid van meningsuiting is er niet voor niks. Goed, doen wij er nog het recht op meningsvorming en meningsverandering bij." Loesje lanceert progressieve ideeën, al zullen veel affiches ook niet meer dan een glimlach bij de lezer teweeg brengen. Het maken van affiches is op zichzelf een doel: "Brainstormen, rondschrijven, verbeelding en fantasie. Affiches maken is niet alleen leuk en creatief, je wordt er ook een stuk slimmer en gehaarder van. Wie regelmatig zelf teksten maakt is niet meer voor drie gaten te vangen."

Loesje heeft absoluut geen winsttoegmerk. Marc: "Ons doel is posters op straat te krijgen. We zijn wel zelfvoorzienend, we verdienen ons eigen geld en zijn niet afhankelijk van subsidiegevers."

Wie is Loesje?

Loesje heeft ongeveer 1000 leden, waarvan er ongeveer 100 actief zijn. Op het kantoor in Arnhem werken 11 mensen: vaste krachten, stagiaires, mensen uit werkervaringsprojecten en vrijwilligers. De gemiddelde leeftijd van leden en medewerkers ligt tussen de 18 en 27 jaar. "Maar er werken ook een meisje van 12 en een man van 53 mee." Het aantal mannen en vrouwen ligt ongeveer gelijk. Het opleidingsniveau hoeft niet altijd hoog te zijn, alhoewel de meeste scholieren toch wel op het Havo of het Vwo zitten. "Die groep heeft een andere instelling, ze zijn gedrevenner," zegt Marc. De meeste medewerkers zijn 'behoorlijk links', alhoewel Loesje niet per se politieke teksten maakt. "Het is een goede manier om je te uiten en iets te doen met de wereld om je heen. Het werkt omdat het posters zijn met een meisjesnaam eronder en niet van een politieke actiegroep."

Wat doet Loesje?

Actieve leden verzinnen samen met andere leden teksten, zorgen voor goeie ideeën en verspreiden posters. Posterabonnees betalen € 25,- per jaar,

zij ontvangen maandelijks de serie teksten met het ledenbulletin. Maandelijks verschijnt het Loesje bulletin, met nieuwe plannen, weetjes en nieuws van de straat.

Eens per maand is er een Redax-weekend en zijn alle leden welkom in Arnhem. "Dat is een goede manier om mensen betrokken en gemotiveerd te houden. De kennismaking met anderen is heel stimulerend." Overigens doet Loesje weinig om nieuwe leden te werven; de meeste mensen melden zichzelf aan.

Loesje geeft ook workshops aan organisaties zoals bedrijven, buurthuizen en scholen. De deelnemers aan de workshop maken kennis met een andere manier van schrijven en leren op een andere manier tegen onderwerpen aan te kijken. Het groepsgevoel wordt sterker doordat teksten niet individueel maar met elkaar ontstaan, onderwerpen die tot dan toe nog weinig inhoud hadden, komen tot leven en de twee uur schrijven staan garant voor een hoop lol. De workshops worden om twee redenen gegeven: "Voor Loesje zijn de workshops een bron van inkomsten. Bovendien vinden de medewerkers het inspirerend om op deze manier samen te werken", zegt Marc: "Van sommige onderwerpen weet ik niet veel, maar door er samen over te schrijven spijk ik mijn kennis aardig bij. Zij hebben de inhoudelijke kennis, wij de kennis over hoe je teksten maakt. Dat is heel vruchtbaar."

Wie luistert naar Loesje?

Loesje creëert haar eigen draagvlak. Op de website staat: "Je kunt niet zeggen dat Loesje een bepaald onderwerp op de agenda heeft gekregen of dat Loesje de mening van mensen veranderd heeft. Wel oogst Loesje erg veel goede wil op straat." "Politici reageren wisselend op Loesje: de ene keer enthousiast en de andere keer negatief. Maar de indruk bestaat dat alle fracties maandelijks kijken of er posters over hen gemaakt zijn."

Hoe werkt Loesje?

Loesje heeft over veel politieke onderwerpen een mening, maar denkt dat het beter is om over veel onderwerpen iets te zeggen, dan over één onderwerp veel. De keuze om posters te het schrijven is een bewuste, het is een goede manier om aandacht te vragen voor bepaalde thema's. Actualiteit is belangrijk. Loesje heeft een eindredactie die verantwoordelijk is voor de maandelijks serie teksten. Elke eerste weekend van de maand komen leden uit het hele land bij elkaar om mee te schrijven en te denken. "Veel mensen sturen ook teksten in via ons e-mail-adres en de postbus. Bij het begin van de eindredactie ligt er elke maand een

lijst met honderdvijftig tot tweehonderd teksten waaruit gekozen kan worden. De sfeer bij Loesje is over het algemeen goed: er moet wel eens wat uitgeknopt worden (niet met vuisten, maar met woorden), maar daar komen we altijd wel uit.

Officieel is plakken in Nederland nog op veel plaatsen verboden. Maar in de praktijk kijken veel politieagenten de andere kant op wanneer ze je aan het werk zien. Ook is in een aantal gemeenten het verbod op plakken buiten werking gesteld omdat er niet voldoende plakplaatsen beschikbaar zijn voor ideële plakkers. Mochten er toch moeilijkheden zijn dan zorgt Loesje voor een advocaat bij een eventueel proces. We knokken alle gevallen tot de Hoge Raad uit omdat we op die manier helderheid willen scheppen hoe het gesteld is met de vrijheid van meningsuiting voor ideële plakkers.

Loesje heeft ook politieke ambities gehad. In 1986 deed een partij onder de naam "Loesje" mee aan de verkiezingen. Dat was meer een publiciteitsstunt dan een serieuze poging om de macht te grijpen, maar Loesje kreeg toch nog 12.399 stemmen. Niet genoeg voor een zetel. In 1998 is er door een groepje mensen dat betrokken was bij Loesje opnieuw een politieke partij opgericht: Jij&Idealisten. Die partij bestaat nog steeds en is te vinden onder www.idealisten.nl.

Loesje heeft ook een eigen website, een belangrijk medium volgens Marc: "We hebben maandelijks 80.000 hits. We krijgen veel reacties en tekstvoorstellen per e-mail. Mensen schrijven nu eenmaal gemakkelijker een e-mail dan een brief." Loesje was een experiment begonnen met een SMS-abonnement, maar daar blijkt weinig animo voor te zijn.

Hoe is Loesje georganiseerd?

De vereniging Loesje is de club waar mensen lid van kunnen worden en die posters verspreidt. De stichting vrienden van Loesje is er ter controle van de vereniging. Zij ziet eens per half jaar de begroting in, regelt de huur van het pand, geeft de boekjes uit en zo meer. Voor die constructie is gekozen omdat de leden zo geen financiële risico's lopen. De vereniging kan zo doen wat ze wil en de stichting is verantwoordelijk voor de financiën. Loesje heeft een secretariaat in Arnhem waar een

Loesje signaleert

aantal vrijwilligers en vaste krachten verantwoordelijk is voor de coördinatie, administratie en ondersteuning. Wie aan Loesje denkt, moet zich geen strak georganiseerde vereniging voorstellen, waarvan de leden op basis van formele afspraken precies op tijd bij elkaar komen onder leiding van een bureaucratisch bestuur. Loesje is in de praktijk hetgeen ze uitdraagt in haar affiches. Een vereniging die draait op enthousiasme en motivatie, op ideeën en initiatief. Mensen die actief zijn bij Loesje zijn dat vanuit zichzelf en niet op basis van democratisch genomen besluiten. Je hebt er zin in of niet. "Begeestering en daadkracht, daar gaat het om."

Waar doet Loesje het allemaal van?

Loesje wil graag onafhankelijk zijn van subsidies en grote geldschieters. Uit de inkomsten van boeken, scheurkalenders en andere producten betaalt de organisatie alle activiteiten. Plannen zijn er genoeg, financiële middelen ervoor minder. Verder krijgt de vereniging een flink inkomen uit de Loesje-merchandising (kaarten, T-shirts e.d.). De rest van de inkomsten komt van de 750 betalende leden en de donateurs. Daarmee zijn de kosten, naar schatting jaarlijks 150.000,- gedekt. Zo nu en dan wordt er een projectsubsidie aangevraagd.

Omdat de organisatie onafhankelijk wil blijven vraagt ze principieel geen structurele subsidies aan.

De toekomst van Loesje

Loesje wil een internationale organisatie worden: "We proberen echt groter te worden in de wereld." De organisatie heeft met steun van de EVS (European Voluntary Service, een programma van de EU, zie: www.evs-info.com) een internationaal bureau opgezet dat door twee mensen bezet wordt. Marc zou Loesje graag in China willen introduceren: "Een goed land om posters te verspreiden en lekker ver weg."

Informatie

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
Tel. (026) 443 77 24
Fax (026) 443 94 22
E-mail naar loesje@loesje.nl
Website www.loesje.nl

Donaties zijn welkom op giro 1280296 van de Stichting Vrienden van Loesje, Postbus 1045, 6801 BA Arnhem.